

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 500 F per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

RUIMTERECHT EN WERELDVREDE^(*)

I. Inleiding

Tijdens de openingszitting van het academiejaar 1961/1962 heeft Prof. Van Tichelen U gesproken over het ontstaan en de ontwikkeling van het lucht-recht (1).

Het is niet omdat wij een hogere vlucht wilden nemen dat wij de studie van het ruimterecht hebben aangevat. Verre van ons deze lage gedachte. Alleen loutere nieuwsgierigheid wekte onze belangstelling voor deze nieuwe tak van de rechtswetenschap. Aanvankelijk meenden wij over geen uitgebreide bibliographie te zullen beschikken. Groot was echter onze vergissing. Wel is het zo dat men de in België gepubliceerde studies, die over deze stof handelen, op de vingers kan tellen (2). Doch uit de omstandige bibliographie die in 1959 in de *Revue française de droit aérien* verscheen, bleek dat tot dan toe ongeveer 2000 werken en artikels werden gedrukt (3). De Angelsaksische landen, Frankrijk en de Sovjet-Unie leverden het grootste aantal bijdragen.

Op 4 oktober 1957 werd Spoetnik I met succes in de ruimte gestuurd en op 2 februari 1958 gebeurde op Cape Canaveral hetzelfde met de Explorer. De wedloop naar de ruimte was begonnen en met de vluchten van de eerste satellieten rezen ook, op concrete wijze, de eerste juridische moeilijkheden o.m. in verband met het vraagstuk van de soevereiniteit over de ruimtetuigen.

II. Evolutie : Letterkundig en Juridisch.

De menselijke geest, aangegrepen door de ondoorgrondelijkheid van het heelal, heeft steeds de verovering van de ruimte nagestreefd en in de letterkunde vinden we van oudsher prachtige beschrijvingen van de stoutste dromen, die thans werkelijkheid worden. Cicero gaf in *De droom van Scipio* een voorstelling van de ruimte (4). Lucius van Samos beschreef, in 16 na Christus, de geschiedenis van een maanvlucht (5). De *Voyage dans les états de la Lune* van Cyrano de Bergerac inspireerde in 1752 Voltaire

die een les van nederigheid en betrekkelijkheid tegenover de menselijke hoogmoed wilde stellen met zijn verhaal *Micromégas*. Vanzelfsprekend vergeten wij Jules Verne niet die zijn profetische visie tot uitdrukking bracht in zijn *De la terre à la lune*.

In 1901 schreef H. G. Wells zijn werk *The first men in the moon*. Wat toen slechts fictie was, wordt wellicht binnenkort werkelijkheid.

Op juridisch vlak heeft men evenmin op de komst van de Spoetnik gewacht om aandacht te besteden aan dat wat men thans het ruimterecht noemt. Wij zegden reeds dat het ruimterecht geen bijzondere belangstelling van de Belgische juristen genoot, doch onmiddellijk moet hieraan toegevoegd worden dat het een Belg is geweest nl. *Emile Laude*, die in 1910 voor het eerst het probleem heeft behandeld en in zijn bijdrage « Comment s'appellera le droit qui régira la vie de l'air ? » verklaarde : « Un droit nouveau régira les relations juridiques nouvelles. Ce ne sera plus du droit aérien... mais à coup sur il s'agit du droit de l'espace » (6).

Pas rond de dertiger jaren ontstaat opnieuw belangstelling voor het ruimterecht, zoals blijkt uit de reeds vermelde bibliographie van Eugène Pépin (7).

Na 1950 echter, op het ogenblik waarop men aanvoelt dat kunstmatige satellieten in een imminente periode zullen gelanceerd worden, verschijnen, in versneld tempo, onder boekvorm of in gespecialiseerde tijdschriften, Amerikaanse en Franse bijdragen.

Op hetzelfde ogenblik worden instellingen in het leven geroepen die de problemen van het wordend ruimterecht onderzoeken en trachten op te lossen (8).

Bovendien hebben, op supra-nationaal plan, verenigingen zoals de « Fédération astronautique Internationale » en het in 1960 opgerichte « Institut International du Droit de l'Espace », onder voorzitterschap van M. Smirnoff een niet te onderschatten betekenis omdat juristen uit het oostelijk en het westelijk blok er deel van uitmaken, wat een tegensprekelijk debat over de gestelde juridische problemen mogelijk maakt.

Vanzelfsprekend past het niet in het kader van dit betoog uit te weiden over de talrijke technische verwezenlijkingen op dewelke wij, sedert 4 oktober 1957, op regelmatige tijdstippen worden vergast. In de pers verschijnen vaak uitvoerige verslagen over ruimtetuigen die in een baan om de aarde worden geplaatst of over bemande ruimtevluchten. En wanneer wij dan

(*) Tekst van de academische rede, gehouden, naar aanleiding van de opening van het academiejaar 1963-1964 van het Provinciaal Hoger Instituut voor Bestuurswetenschappen, te Antwerpen op 28 september 1963.

de getuigenissen van die ruimtevaarders vernemen, dan krijgen wij de indruk dat de werkelijkheid eigenlijk boeiender en adembenemender is dan de fictie.

III. *Belang.*

Bij deze verwezenlijkingen zou men echter de vraag kunnen stellen of de ontdekking van de ruimte eigenlijk wel enig belang vertoont en of de problemen, o.m. de rechtsproblemen die hierdoor geschapen worden, wel onze belangstelling hoeven te genieten.

In zijn afscheidsrede gaf *Prof. Kronig*, rector van de Technische Hogeschool te Delft de volgende opvatting te kennen: «de astronauten en ruimtevaart-technici zijn te vergelijken met cirkusacrobaten met dit verschil dat de ruimtevaart wordt gespeeld op de rug van de belastingbetaler» (9). Het ontgaat niemand onder ons dat de pogingen tot verovering van de ruimte inderdaad enorme kosten vergen. Voor het dienstjaar 1963 werd in de Verenigde Staten een budget van 100 miljard francs voorzien, terwijl het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden en de Senaat onlangs hun goedkeuring hebben gehecht aan een versnelde uitvoering van het ruimtevaartprogramma en zich akkoord hebben verklaard voor de verwezenlijking van een bemande ruimtevlucht naar de maan vóór 1970. Met overweldigende meerderheid werd de goedkeuring gehecht aan het wetsontwerp om voor de verwezenlijking van dit programma 260 miljard francs ter beschikking te stellen (10).

Doch ook België levert zijn bijdrage en vermits wij allen onze belastingen, in minder of meerdere mate betalen, is het wellicht interessant aan te stippen dat deze bijdrage voor 1963 de som van 280 miljoen francs bedraagt. Zij geldt als tussenkomst voor de bouw van een Europese drietrapsraket die in 1966 een satelliet in een baan rond de aarde moet brengen.

Dat de verovering van de ruimte een onmiskenbaar belang vertoont, staat zonder twijfel vast. Buiten de gekende militaire doeleinden, kunnen ook zuiver wetenschappelijke en vredelievende oogmerken worden nagestreefd.

Onder vredelievend moeten die ruimteactiviteiten worden gerangschikt die geen enkel gevaar voor de bewoners van de aarde en voor hun nationaal leven inhouden (11). Immers, de ervaring heeft reeds bewezen dat het mogelijk is dat ruimtetuigen op doeltreffende wijze kunnen aangewend worden om kunstmatige meteorologische veranderingen in het klimaat van ene ganse aardstreek te brengen; zij kunnen droogte of overstromingen veroorzaken, ebbe en vloed beïnvloeden, het niveau van de oceaan wijzigen, de krachtige stromingen zoals de Golfstroom laten afwijken, tropisch of poolklimaat opwekken (12).

De militaire macht van een mogendheid die beschikt over atoomwapens en over de heerschappij in de ruimte is ontzaglijk. Werner von Braun heeft gemeld dat, uitgerust met een elektronische telescoop en met radar, een ruimtetuig een aardstrook van 2000 km breedte zou kunnen waarnemen met dezelfde nauwkeurigheid als een vliegtuig dat op 2 km hoogte vliegt. Alle troepenbewegingen en oorlogshandelingen zouden kunnen opgemerkt worden. Vanuit deze ideale post, waaraan niets zou ontsnappen, zou het ijzeren gordijn slechts de indruk van kinderspeelgoed geven (13).

Laat ons hopen dat de ruimteactiviteit nooit voor agressieve oogmerken zal aangewend worden. Veel nuttiger en aangenamer zijn de lanceringen van de telstars, de relays en de syncoms, die tot doel hebben, rechtstreekse televisie- of telefoonverbindingen tus-

sen de continenten te verwezenlijken. Het schijnt dat het mogelijk is door middel van dergelijke satellieten een wereldomvattend net van telefoonverbindingen tot stand te brengen waardoor men van hieruit naar een ander werelddeel zou kunnen telefoneren aan de prijs van enkele francs.

IV. *Juridische problemen.*

Uit wat voorafgaat blijkt dat de mens stilaan zijn gezag aan de ruimte opdringt en het is een bekend feit dat overal waar hij zijn heerschappij vestigt, het recht wordt geïntroduceerd. Deze introductie gebeurt echter slechts op het ogenblik dat belangen tegen elkaar kunnen indruisen, omdat er moet voor gezorgd worden dat tegenstrijdige belangen in evenwicht worden gehouden. Tot nu toe zijn deze antagonistische belangen nog niet tot uiting gekomen en wellicht daarom bestaat op dit ogenblik nog geen werkelijk positief ruimterecht. Bovendien is het moeilijk bij voorbaat, op zuiver theoretische basis, rechtsregelen te scheppen die het gevaar lopen niet in overeenstemming te zijn met de technische verwezenlijkingen en de hierdoor veroorzaakte feitelijke toestanden, terwijl men anderzijds moet trachten te vermijden dat pas juridische normen zouden ontstaan nadat internationale conflicten het menselijk bestaan zouden hebben bedreigd.

Voor deze laatste mogelijkheid bestaat thans nog geen gevaar omdat de betrokken mogendheden momenteel slechts ontdekkers en geen kolonisators van de ruimte zijn (14). Nochtans zijn er voldoende juridische vraagstukken op te lossen: welk is het juridisch statuut van de ruimte en van de ruimtetuigen, welke juridische problemen stellen de ruimtelichamen, welke juridische gevolgen zijn aan de ruimteactiviteit verbonden? Ziedaar de onderwerpen die door verschillende juristen op tegenstrijdige wijze werden behandeld.

A. *Juridisch statuut van de ruimte.*

1. *De soevereiniteitsgedachte.*

Wanneer het juridisch statuut van de ruimte onder de loupe wordt genomen, kan o.m. vastgesteld worden dat bepaalde auteurs stevig vasthouden aan de traditionele beginselen van de soevereiniteitsleer, terwijl anderen nieuwe theorieën ontwikkelen, gesteund op de aard van de ruimteactiviteit.

Er is eerst en vooral de theorie van de oneindige soevereiniteit die o.m. in 1956 verdedigd werd door twee Russische auteurs Kisloff en Kryloff. Zij citeerden letterlijk de Franse auteur Clunet, die in 1913 verklaard had dat, volgens het adagium «cujus est solum ejus est usque ad coelum», de soevereiniteit van de staten zich tot het oneindige in de kosmos uitstrekt (15). Het bleek dat dergelijke houding ingegeven werd als protest tegen het oplaten van ballons door de Verenigde Staten van Amerika boven het grondgebied van Oost-Europa. Deze rechtsleer werd echter plots opgegeven na de vlucht van de eerste Spoetnik in 1957. In een artikel dat dertien dagen na de lancering van Spoetnik I verscheen, heeft een zekere Zadorozhny de thesis verdedigd dat de Spoetnik in rechte de soevereiniteit van geen enkele staat had geschonden. Zoals het past werd tot staving hiervan de mening van de Amerikaanse jurist Mc. Dougal geciteerd, die verklaard had dat geen enkele internationale tekst voor de regeling van de juridische verhoudingen in de ruimte bestond en dat de normen van

het luchtrecht niet voorzien waren om deze te regelen. We staan hier voor een typisch voorbeeld van beïnvloeding van juridische opvattingen door feitelijke gebeurtenissen.

In een lezenswaardige studie heeft de Engelse jurist Jenks de onhoudbaarheid van de stelling van de soevereiniteit verdedigd. Zij is in tegenstrijd met de elementaire astronomische feiten en bovendien is het voor de nationale staten in feite onmogelijk een effectieve controle uit te oefenen (16).

Een tweede en zeer verspreide opvatting is deze van de beperking van de soevereiniteit boven het nationaal grondgebied tot de atmosfeer. Dergelijke stelling plaatst ons onmiddellijk voor het probleem van de afbakening van de grens van het luchtruim derwijze, dat deze opvatting aansluit bij de elementen van het bestaande luchtrecht. De conventies van Parijs van 13 oktober 1919 en van Chicago van 7 december 1944 worden ingeroepen om het absoluut soevereiniteitsrecht van het luchtruim boven een nationaal grondgebied te erkennen. Bepaalde auteurs onder wie de Rus Markov (17) en de Duitse hoogleraar Meyer (18) hebben getracht het nut van een scheidingslijn tussen lucht en ruimte aan te tonen, doch op weinig overtuigende wijze. Moelijkheden van praktische en politieke aard staan dergelijke afbakening in de weg. Herhaalde malen heeft Prof. Cooper, op basis van technische gegevens, de grens tussen lucht en ruimte willen trekken (19). Dat zijn opvattingen verkeerd bevonden werden door de latere technische evolutie, heeft deze geleerde zelf moeten toegeven in een artikel dat hij in 1961 schreef (20). Bovendien is het gebleken dat het Amerikaanse toestel X-15, dat tijdens de vlucht de stadia van luchtvaartuig en ruimtetuig kan doormaken, bestemd is om een hoogte van 160 km te bereiken (21). Uiteindelijk werden de praktische moeilijkheden onderstreept om de vestiging van een scheidingslijn in overeenstemming te brengen met de belangen van de nationale verdediging, zolang de bewapeningswedloop zou duren (22).

«De soevereiniteit, die wij beschouwen — aldus de Nederlandse jurist Helb — heeft zich ontwikkeld met en steeds gericht op de luchtvaart. De overeenstemming tussen luchtvaart en ruimtevaart is in menig belangrijk opzicht zeer gering, met name wat betreft de technische wijze van uitoefening en de doeleinden met de uitoefening nagestreefd. Wij vragen ons ernstig af of dit met de luchtvaart zozeer verbonden soevereiniteitsbegrip als stellig volkenrecht de ruimtevaart omvat.

»Daarnaast rijst de vraag of het eigenlijk ooit wenselijk zal zijn om het ruimtevaartrecht een basis te geven in het traditionele soevereiniteitsbegrip. Ware de soevereiniteit een onjuist uitgangspunt, het trekken van een grens ware overbodig» (23).

De zinloosheid van de overplanting van het soevereiniteitsbegrip op de activiteit in de ruimte werd volgens ons op pertinente wijze aangetoond door de Franse geleerde Prof. Chaumont die vaststelde, dat bij het aanvaarden van een dergelijk begrip een ruimtetuig beurtelings zou onderworpen en onttrokken worden aan de regels van het luchtrecht: praktisch is zulk regime onwezenlijk, gezien de hoge snelheid, met dewelke deze tuigen zich verplaatsen, iedere werkelijke controle onmogelijk maakt. Onzekerheid zou er het gevolg van zijn, en het is niet mogelijk het recht op onzekerheid te bouwen (24). Prof. Chaumont heeft, ons inziens terecht, met nadruk gewezen op de noodzaak het ruimterecht op te bouwen aan de hand van een functioneel criterium: het is de aard

van de uitgeoefende activiteit die de normen van het ruimterecht moet beheersen. Dit criterium geeft aanleiding tot het aankleven van het juridisch beginsel van de vrijheid van de ruimte, dit is de werkelijke vrijheid voor alle staten om een ruimteactiviteit uit te oefenen (25).

De huldiging van dit vrijheidsbeginsel vormt enkel een basis; want alleen door constructieve maatregelen kan deze vrijheid verzekerd worden, en de veiligheid gewaarborgd. Het is dan ook in die geest dat wij er ons moeten over verheugen dat de algemene vergadering van de Verenigde Naties op 20 december 1961 een unanieme resolutie heeft goedgekeurd waarbij bepaald werd dat de ruimte en de hemellichamen vrij mogen onderzocht en desnoods uitgebaat worden zonder dat nationale toeëigening mogelijk is (26).

2. Juridisch statuut.

Naargelang men de traditionele beginselen van de soevereiniteit aankleefde, ofwel gewonnen was voor de idee van de vrijheid van de ruimte, bekrachtigd door een eensgezinde internationale overeenkomst, zou het juridisch statuut van de ruimte op twee basissen kunnen gegrondvest worden. De ene zou de ruimte als een *res nullis*, als een goed zonder meester aanzien, de andere zou het als een *res communis*, een gemeenschappelijk goed, beschouwen. Het was logisch dat, zolang geen internationale overeenkomst bereikt werd, met succes de theorie van de *res nullius* kon verdedigd worden, ofschoon bepaalde auteurs dit beginsel niet konden aanvaarden, gezien de onmetelijkheid van de ruimte toeëigening moeilijk maakt. Nochtans laat de reeds vermelde resolutie van 20 december 1961 niet toe te bepalen dat de ruimte als een *res communis* moet aanzien worden. Uit de bewoordingen van de tekst zelf menen wij te kunnen afleiden dat men minder belang heeft gehecht aan het beginsel van de toeëigening, dan wel aan dat van de affectatie van de ruimte.

Dit betekent derhalve dat Prof. Chaumont het pleit heeft gewonnen, vermits zijn theorie, die steunde op de aard van de ruimteactiviteit, als criterium werd aanvaard. Bovendien werd met deze tekst het autonoom karakter van het ruimterecht vastgelegd (27).

B. Juridisch statuut van de ruimtetuigen.

Eens het beginsel van de vrijheid van de ruimte aanvaard, is het onmogelijk de ruimtetuigen te vergelijken met de luchtvaartuigen, waarvan de activiteit onderworpen is aan het gezag van de staten aan wie zij behoren. Soms is het moeilijk een onderscheid tussen ruimtetuig en luchtvaartuig te maken. Het veiligste middel voor een duidelijk onderscheid lijkt ons opnieuw te liggen in de toepassing van de reeds vermelde theorie van Prof. Chaumont: essentieel is het onderzoek naar het doel van de activiteit. Een voorbeeld om dit te verduidelijken: binnenkort zullen wij niet alleen mat transatlantische boeiings doch ook met raketten van Brussel naar New York kunnen vliegen. Moeten deze raketten als ruimtetuigen worden aanzien?

De luchtlagen waarin beide tuigen zich zullen bewegen, zullen verschillen. Of de raket Brussel - New York de ionosfeer zal benutten speelt geen rol. Het doel is twee punten van de aardbodem rechtstreeks met elkander te verbinden en derhalve blijft dergelijke vlucht een luchtreis. De ruimtevluchten daarentegen zullen als doel hebben bepaalde punten buiten

de aarde te bereiken: vaste punten (de sterren), beweeglijke punten (kunstmatige satellieten) of hypothetische punten (interstellaire ontdekkingen) (28). Het is met deze optiek dat Mr. Homburg een begripsomschrijving van het luchtrecht en van het ruimte-recht heeft gegeven:

«Het luchtrecht omvat het geheel van juridische regelen die betrekking hebben op de luchtvaart tussen verschillende punten van het aardoppervlak», ter- «het ruimte-recht het geheel van de juridische regels omvat die betrekking hebben op de ruimtevaart in de richting of met bestemming van punten die zich buiten het aardoppervlak bevinden» (29).

Bij iedere lancering van een ruimtetuig blijkt telkens dat de vervaardiging en het gebruik ervan op dit ogenblik nationale feiten zijn, en dat hiermede nationaal prestige wordt verworven. Het noodzakelijk gevolg van deze nationaliteit van de ruimtetuigen is dat hun voortdurende vereenzelviging mogelijk moet zijn. Hun groeiende vermenigvuldiging kan problemen scheppen: deze van de verantwoordelijkheid bij ongevallen of van de restitutie bij een val, enz.

Ook hier drong een internationale reglementering zich op, die eveneens tot stand werd gebracht door de hogervermelde resolutie 1721 van de algemene vergadering van de Verenigde Naties. Ofschoon er geen immatriculatie in de werkelijke zin van het woord bestaat, wordt door de sekretaris-generaal van de U.N.O. een openbaar register gehouden waarin alle gegevens worden opgetekend over de gemelde lanceringen van tuigen in de ruimte.

C. Juridische problemen in verband met de hemellichamen.

De juridische vragen nopens het bestaan en de bepaling van de rechten van de staten over de hemellichamen is in een positief stadium getreden sinds op 13 september 1959 Lunik II op de maanbodem terecht kwam. Met deze satelliet werden ook de Russische emblemen op de maan geplant. Op 5 oktober 1959 verscheen in de «Pravda» een artikel, waarin bevestigd werd dat de Sovjet-Unie niet het inzicht had zich de maan toe te eigenen. Dergelijke mededeling was op dat ogenblik volkomen in overeenstemming met de internationale praktijk die vereist dat de voorwaarden voor het vestigen van een soevereiniteit slechts voorhanden zijn, wanneer de effectieve bezetting van dit gebied plaats vindt en wanneer, onder enige vorm, een menselijke activiteit wordt aan de dag gelegd.

Zoals voor het juridisch statuut van de ruimte, werd ook in verband met de hemellichamen de vraag gesteld aan welk regime zij onderworpen waren. Begaan met de traditionele ideeën van het internationaal recht hebben enkele auteurs onderzocht of deze moesten aanzien worden als een *res nullius* of een *res communis*. Op het vierde colloquium over het ruimte-recht dat op 3 en 4 oktober 1961 te Washington door-ging, beweerde Fasan M., dat de zon een *res communis* was en de maan een *res nullius* omdat de zon geen vast lichaam is en de maan wel.

Bij de ontleding van de uiteenzetting van M. Fasan heeft Mankiewicz R. H., deze opvattingen, die steunen op het geldend recht, bestreden, omdat dit recht uitsluitend gevormd werd met inachtname van de concrete gegevens van het milieu waarin het leven van de mensen zich ontwikkelt. Aan iedere wijziging of uitbreiding van dit milieu beantwoordde een wijziging van de oude rechtsregels. Dergelijke evolutie kan men

volgen van het Romeinse recht tot het huidig geldend internationaal recht en het in wording zijnde ruimte-recht.

Welke ook de juridische overwegingen over het statuut van de hemellichamen zijn, steeds hebben de auteurs de wens geuit dat een internationale regeling zou getroffen worden. Tegen het voorstel echter dat erin bestond aan de U.N.O. de exclusieve soevereiniteit over de onbezette gebieden van de maan of de andere planeten of satellieten toe te kennen (30), werd echter het bezwaar geopperd dat de U.N.O. zeker niet meer bevoegdheden kan krijgen dan de staten, die geen rechten kunnen afstaan die zijzelf niet op originele wijze bezitten (31).

Laat ons thans even nagaan in hoeverre deze wens van de auteurs in vervulling is gegaan. De eensgezind aanvaarde resolutie Nr. 1721 heeft de staten aanbevolen zich te inspireren op het beginsel dat de extra-atmosferische ruimte en de hemellichamen vrij kunnen onderzocht en uitgebaat worden door alle staten, overeenkomstig het internationaal recht, en dat zij niet vatbaar zijn voor nationale toeëigening. Ofschoon de eensgezinde aanvaarding van dergelijke resolutie een belangrijke factor uitmaakt voor latere internationale samenwerking, vragen wij ons af of deze tekst wel helemaal logisch in mekaar steekt. Wanneer men aannemt dat de beginselen van het internationaal recht moeten toegepast worden op de ruimte en op de ruimtelichamen, dan zou men logischerwijze moeten aanvaarden dat nationale toeëigening mogelijk is.

Doch wij menen dat het geheel van de tekst wel onomstotelijk de bedoeling verraadt speciale regelen toe te passen die afwijken van de algemene beginselen van het volkenrecht.

Op de gevestigde basis kunnen in ieder geval verdere positieve regels worden opgebouwd.

In die zin is het dat de enig denkbare internationalisatie, die vruchtbaar zou zijn, moet gezocht worden in de oprichting van een internationale openbare dienst betreffende de verkenning en het gebruik van de hemellichamen. Wellicht wordt het eens mogelijk over te gaan tot de oprichting van een organische openbare dienst waarbij een juridisch regime voor de uitbating van deze dienst zou worden gevestigd. Hoe de uitbating van die openbare dienst moet plaats vinden, zal pas kunnen uitgemaakt worden naargelang men zal kunnen beschikken over nieuwe technische gegevens.

D. Juridische gevolgen van de ruimteactiviteit.

Na het overzicht van de activiteiten in de ruimte, blijft na te gaan op welke wijze deze activiteiten een bron van verantwoordelijkheid kunnen vormen. Het beginsel van de vrijheid van het gebruik van de ruimte heeft als *collorarium* het beginsel dat personen en goederen moeten beschermd worden tegen de nadelige gevolgen door dit gebruik veroorzaakt. Reeds hebben wij gemeld dat deze activiteit binnen het domein van de nationale gemeenschappen valt. Uit die vaststelling vloeit voort dat iedere mogelijke verantwoordelijkheid aan de nationale gemeenschap moet toegeschreven worden. Het opstellen en het aanvaarden van de regels over dergelijke verantwoordelijkheid vertoont een onmiskenbaar belang. Schade kan inderdaad aangericht worden wanneer ruimtetuigen, die niet meer kunnen gekontroleerd of geleid worden, neerploffen; zij kunnen plots onverwachte weerkundige veranderingen of andere fenomenen veroorzaken;

het is niet denkbeeldig dat zij uit de ruimte virussen meebrengen die de bevolking kunnen aantasten met onbekende ziekten; op een bepaald ogenblik kunnen de telecommunicaties hinder ondervinden; worden binnen enkele jaren talrijke satellieten in een aardbaan gebracht dan bestaat de mogelijkheid van botsingen tussen ruimtetuigen.

Welke juridische grondslag zal deze verantwoordelijkheid beheersen?

Eensgezind wordt voorgehouden dat het beginsel van de objectieve verantwoordelijkheid aan de basis van het herstel van de schade moet liggen. Die verantwoordelijkheid ontstaat door het feit zelf van de schade, ongeacht of al dan niet een fout werd begaan en zij geldt zelfs bij overmacht.

De aanvaarding van dergelijk regime stemt volledig overeen met de huidige evolutie van de begrippen inzake verantwoordelijkheid. In een moderne maatschappij, die beschikt over de meest volledige verzekeringssystemen, moet, om een herstel van een schade te verzekeren, in bepaalde domeinen de verantwoordelijkheid niet afgebakend worden volgens de ernst van de fout, maar moet men het herstel voor geleden schade steunen op overwegingen van sociale aard.

Deze beginselen werden op internationaal vlak, in verband met de schade veroorzaakt door de luchtvaart, reeds erkend, in de conventie van Rome van 7 oktober 1952 (32), en recenter nog, door conventies over de verantwoordelijkheid voor nucleaire ongevallen.

Mevrouw de Rode-Verschoor, professor aan de Universiteit te Utrecht, heeft, op verschillende internationale congressen, de wenselijkheid bepleit, voor het ruimterecht, een gelijkaardige conventie als deze van Rome uit te werken (33).

Wat zoëven gezegd werd, gold de verantwoordelijkheid t.o.v. derden. Kan dergelijk regime ook toegepast worden voor het herstel van de schade die zou geleden worden door personen die aan boord van een ruimtetuig zouden reizen? Dat probleem mogen wij evenmin uit het oog verliezen. Laat ons inderdaad niet vergeten dat het agentschap Cook reeds betalende inschrijvingen heeft geboekt van mensen die naar de maan willen vliegen (34). Wanneer men iets dergelijks leest, moet men wel aanvaarden dat er ongeduldige maanzieke mensen bestaan.

Hier zou men het precedent van de conventie van Warschau, die betrekking heeft op de verantwoordelijkheid van de luchtvervoerder ten opzichte van zijn cliënten, kunnen navolgen.

Uiteindelijk heeft de speciale commissie van de Verenigde Naties die de problemen van verantwoordelijkheid moest onderzoeken, voorgesteld de betwistingen over de aansprakelijkheid die tussen meerdere staten kunnen rijzen, aan de bevoegdheid van het internationaal Hof van Justitie te onderwerpen.

V. Interplanetair recht.

Wat we tot nu toe behandeld hebben betrof het aards aspekt van de studie van het ruimterecht; maar daarnaast bestaat een omstreden cosmisch aspekt. Het blijft nog steeds een open vraag wat de mens op de andere planeten zou ontdekken. Zal hij op hemellichamen zoals Venus of Saturnus andere levende wezens vinden? Het antwoord hierop hangt nauw samen met de getuigenissen en de dokumenten betreffende de vliegende schotels, die erop wijzen dat menselijke wezens van andere planeten onze aarde komen overvliegen en van dichtbij controleren.

De reactie van de openbare mening op het probleem van de vliegende schotels is werkelijk eigenaardig. Talrijk zijn zij die achteloos de berichten over de vluchten van deze voorwerpen lezen, zonder te trachten de waarheid der feiten na te gaan.

Zonder op enig geldend argument te steunen, tenzij op een instancieve noot en veronderstelling dat de vliegende schotels niet bestaan, besluiten zij dat deze tuigen ontsproten zijn aan de verbeelding van geëxalteerden. Doch er bestaan meer dan honderdduizend ernstige getuigenissen, duizenden foto's en een honderdtal filmstroken die het werkelijk bestaan van deze ruimteschepen bewijzen.

Zoals het heel wat strijd heeft gekost te doen aanvaarden dat de aarde rond is, en later dat zij rond de zon draait, zo is het thans moeilijk het grootste deel der mensen te overtuigen dat op andere planeten levende wezens bestaan, die verder gevorderd zijn dan wij, en die de scheppers van de vliegende schotels zijn.

Onder de duizenden getuigenissen wensen wij er slechts twee markante te vermelden.

1. Op 7 januari 1948 werd boven de Godman luchtbasis te Fort Knox in Kentucky omstreeks 15 uur een vliegende schotel opgemerkt. Door enkele vliegtuigen van de Amerikaanse luchtmacht werd een poging aangewend om dit tuig te volgen. Hierin slaagde kapitein T. Mantell, die voortdurend zijn bevindingen overseinde. Toen hij tot op 7.000 m hoogte gestegen was, meldde hij dat hij het schotelvormig lichtverspreidend toestel dicht genaderd was. Op dat ogenblik viel alle contact uit. Nadien heeft men de verpulverde wrakstukken van het vliegtuig van Mantell teruggevonden, die zeer eigenaardige kenmerken vertoonden. Op talrijke plaatsen waren deze met kleine gaatjes doorboord. Bovendien heeft de familie vanwege de legeroverheid nooit de toestemming gekregen om het stofelijk overschot van de kapitein te zien (35).

2. In maart 1948 werd te Farmington in New Mexico het wrakstuk van een verongelukte vliegende schotel gevonden. Daarin werden de verkoolde lijken van 16 wezens van ongeveer een meter lengte aangetroffen. Bij het onderzoek van het metaal van dit toestel, werd vastgesteld dat het een metaal betrof, waarvan de samenstelling niet op deze aarde voorkomt. Ook aan deze ontdekking werd zo weinig mogelijk ruchtbaarheid gegeven (36).

Waarom wordt door de regeringen der grote mogendheden de «black-out» over de vliegende schotels bewaard (37)?

Eerst en vooral werd onder meer tijdens een radiouitzending, verzorgd door Orson Welles, vastgesteld, dat het grootste deel van de bevolking, vooral de Amerikaanse, aangegrepen is door een panische schrik voor deze tuigen. Vervolgens bewijzen de vliegende schotels, die gebruik schijnen te maken van de magnetische krachtlijnen, dat voorlopig onze wetenschappelijke middelen voor de overwinning van de zwaartekracht weinig doeltreffend en uitermate duur zijn. Uiteindelijk zou het niet aangenaam zijn aan de publieke opinie te moeten melden dat de nucleaire proefterreinen en de grote militaire basissen dikwijls de belangstelling van deze ruimteschepen genieten. Het zou het gevoel van zekerheid en veiligheid, waaraan zovelen behoefte hebben, wegnemen.

Tot op heden vonden echter nog geen maatschappelijke contacten plaats tussen de aardbewoners en de wezens van andere planeten, doch verschillende juristen hebben onderstreept dat bepaalde verhoudingen

zullen tot stand gebracht worden wanneer onze astronauten in kontakt zullen treden met deze wezens, waarvan de houding op dit ogenblik niet kan voorzien worden. Zullen het vredelievende of oorlogszuchtige volkeren zijn? Misschien hangt van het antwoord op deze vraag de aardse saamhorigheid en de wereldvrede af.

Op juridisch vlak zou in dergelijk geval het ruimte-recht slechts een tussentijds recht zijn tot het kontakt met de individuen van andere hemellichamen de vervanging of de aanvulling van het internationaal recht door een interplanetair recht of, vollediger uitgedrukt, door een interplanetair volkenrecht, noodzakelijk zou maken ⁽³⁸⁾. Op dit ogenblik is het, na de enkele speldeprikjes die wij in de ruimte deden ⁽³⁹⁾ en na de sporadische verschijningen van de vliegende schotels, onmogelijk de juridische verhoudingen te formuleren die de betrekkingen tussen ons en de bewoners van andere planeten zullen beheersen. De vorming van dergelijk recht is echter verre van utopisch en juristen van Oost en West hebben reeds hun aandacht aan het interplanetair volkenrecht gewijd.

VI. Ruimterecht en Wereldvrede.

Ruimterecht en wereldvrede zijn twee begrippen die nauw met elkander moeten verbonden worden omdat zij hun basis vinden in de duidelijke wisselwerking die bestaat tussen ruimtevaart en internationale politiek. Elk ruimtetuig, zelfs wanneer het eerlijk bestemd wordt voor burgerlijke of wetenschappelijke doeleinden, draagt in zich potentiële mogelijkheden van militaire aard ⁽⁴⁰⁾. Dit feit gekoppeld aan de moeilijkheid van een daadwerkelijke en zekere controle over de lanceringen van de ruimtetuigen en over de door hen vervoerde inhoud, hebben o.m. Kroesjtsjev er steeds toe aangezet ieder voorstel ten aanzien van een zuiver «vreedzaam» gebruik van de ruimte te binden aan het delicate vraagstuk van de ontwapening.

Dat de controle niet gemakkelijk kan uitgeoefend worden, bewijst volgend voorval. Op 24 oktober 1961 werd, met enige vertraging, bekend gemaakt dat de Verenigde Staten een satelliet, Midas genaamd, in de ruimte hadden gestuurd. Deze satelliet was, op een bepaald ogenblik, erin geslaagd de aarde met een ring van 350 miljoen kopernaalden te omgeven, op een hoogte van 3.500 Km. De Russen, die niets wisten, meenden een nieuw natuurverschijnsel te hebben waargenomen onder de vorm van een boreaalring. Volgens de directeurs van de observatoria van Parijs en van Geodrellbank maakt de duurzame vestiging van deze gordel een bestendig gevaar uit voor de regelmatigheid van de bevindingen der radio-astronomie ⁽⁴¹⁾.

De aangewezen plaats om te pogen een internationaal akkoord tussen de verschillende mogendheden te bereiken ten einde een ongezonde dolle wedloop te remmen, blijkt de UNO te zijn. In de loop van onze uiteenzetting hebben wij U reeds meerdere malen gesproken over de resolutie 1721 die op 20 december 1961 door de algemene vergadering van de Verenigde Naties werd aanvaard.

Zij vormt de uitkomst van lange besprekingen. Inderdaad, na de succesvolle internationale samenwerking tijdens het internationaal geofysisch jaar, werd in deze ambiance door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in 1958 een resolutie gestemd, waarbij het beginsel werd aanvaard dat de ruimte uitsluitend tot vredelievende doeleinden zou aangewend worden ⁽⁴²⁾. Een speciale commissie werd ermee belast de uitgestrektheid van de samenwerking van de internationale programma's betreffende het vredelie-

vend gebruik van de ruimte in te studeren, met het doel een zo volledig mogelijke internationale samenwerking te bereiken.

Internationale spanningen hebben, na het stemmen van deze resolutie, de Russen ertoe aangezet graten te vinden in de samenstelling van deze commissie die uit 18 leden bestond, derwijze dat gedurende enkele tijd door het oostelijk blok geen medewerking werd verleend. Aldus verliep een jaar tot de 14e. algemene vergadering van de UNO een nieuwe resolutie stemde ⁽⁴³⁾, waarbij langs de ene kant tegemoet gekomen werd aan de bezwaren van de Russische delegatie die 6 vertegenwoordigers bijkregen en die anderzijds uitbreiding gaf aan de opdracht van deze commissie. Zij kreeg twee jaar tijd om, naast de vraagstukken die verband houden met het vredelievend gebruik van de ruimte en de internationale samenwerking inzake ruimtevaart, de aard van de juridische problemen die de ontdekking van de ruimte konden doen rijzen, te bestuderen.

Het gespannen politiek klimaat inspireerde het oostelijk blok gedurende bijna twee jaar iedere werking van de commissie onmogelijk te maken door alle berichten tot oproeping van de belegde vergaderingen onbeantwoord te laten. Op 7 november 1961 vond plots een gunstige kentering plaats en begon de commissie met haar werkzaamheden die enkele weken in beslag namen. De eensgezinde uitslag van deze werking vindt men weerspiegeld in de belangrijke resolutie 1721 die een onmiskenbare betekenis heeft.

Het is de eerste positieve tekst die juridische elementen bevat, dienstig voor de opbouw van een statuut van de ruimte. Twee algemene beginselen werden eensgezind door de leden van de UNO aanvaard: 1) het internationaal recht, daarin begrepen het handvest van de UNO, is toepasselijk op de extra-atmosferische ruimte; 2) de ruimte- en de hemellichamen zijn niet vatbaar voor nationale toeëigening en mogen vrij verkend en uitgebaat worden door alle landen, in overeenstemming met het internationaal recht.

Zoals in de loop van onze uiteenzetting reeds werd aangestipt, moet uit deze algemene beginselen onmiddellijk worden afgeleid dat het statuut van de ruimte, wanneer het zou aanvaard worden, niet zou aanvangen, zoals het statuut van het luchtrecht, met een erkenning van de soevereiniteit van de ruimte boven het grondgebied van de staten.

Over twee punten, die een dringende oplossing behoeften, werd een voorziening getroffen: 1) een openbaar register van de lanceringen van satellieten wordt bijgehouden door het secretariaat-generaal van de UNO; 2) de resolutie noteerde dat de Internationale Unie van Televerbindingen voor 1963 een speciale bijeenkomst zou beleggen, ten einde de radio-electrische frequentiebanden toe te wijzen voor de activiteiten in verband met het ruimteonderzoek. Deze unie zal binnenkort haar opdracht hebben vervuld ^(43bis).

Het zou voorbarig geweest zijn ook maar te pogen een algemene ruimtecode uit te werken, gezien de internationale politieke tegenstellingen. De ervaring heeft bewezen dat het onmogelijk is op internationaal plan plots algemene veranderingen met uitgestrekte politieke draagwijdte te verwezenlijken, wanneer geen afdoende waarborgen de hechtheid van deze innovaties kunnen verzekeren. De Europese eenmaking, zoals zij gezien werd omstreeks 1950, kon om die redenen niet tot stand gebracht worden. De Euromarkt daarentegen bloeit.

De vorming van duurzame juridische regelen met internationaal-politieke grondslag kan slechts tot stand worden gebracht langs de wegen van geleidelijkheid.

In het geval van het ruimterecht moet bovendien rekening gehouden worden met de feitelijke gegevens. Het ruimteonderzoek leidt tot ontdekkingen die op hun beurt de ruimteactiviteit gaan beïnvloeden. Het ruimterecht mag niet achterna komen hinken, doch kan evenmin al te zeer vooruit lopen op toestanden die zich, op het cosmisch vlak, nog niet klaar aftekenen. Derhalve menen wij dat de zekerste weg werd ingeslagen door het bereiken van een akkoord over de vermelde fundamentele algemene beginselen en door het treffen van beschikkingen over wel bepaalde problemen die een dringende oplossing vergden.

Deze werkwijze is men sedert kort op dezelfde manier gaan toepassen op de problemen die verband houden met de ontwapening. Lange tijd heeft Kroestjev iedere aangewende poging tot het sluiten van een overeenkomst over het vreedzaam gebruik van de ruimte gekoppeld aan een eis over een volledige en gecontroleerde ontwapening. Thans wordt dergelijke eis niet meer gesteld omdat ingezien werd dat men stapsgewijze moet vooruitgaan. Het is op die manier dat het kernstopverdrag van Moskou, dat op 5 augustus l.l. werd ondertekend, tot stand kon komen. Wel werd de waarschuwing geuit dat de vrije wereld zich niet mag laten meeslepen in een ongerechtvaardigde euphorie (44). Zolang geen volledige controle op het grondgebied van de staten wordt geduld, kan er van algemene ontwapening geen sprake zijn. Een stap in de richting van de daadwerkelijke controle zal, zoals medegedeeld door minister Mc Namara (45), binnen enkele weken gezet worden, wanneer door de Verenigde Staten de eerste van een reeks « waakhond »-satellieten, bestemd om iedere geheime nucleaire proefneming in de atmosfeer te ontdekken, in een baan rond de aarde zal worden gebracht. Door dergelijke activiteit kan de ontwikkeling van de ruimtevaart daadwerkelijk bijdragen tot de veilige ontspanning die de internationale politiek op dit ogenblik nastreeft.

Daarnaast is het echter noodzakelijk, zoals onlangs door de voorzitter van de voltallige ontwapeningsconferentie te Genève werd onderstreept (46), dat spoedig een overeenkomst over de ontkenning van de ruimte wordt bereikt, daar zoniet het kernstopverdrag van Moskou gevaar loopt van korte duur te zijn.

Wij weten wel dat de aarde talloze omwentelingen om haar as maakt vooraleer een internationale overeenkomst wordt bereikt. Van alle zijden dringt men echter aan op de verwezenlijking van het ruimterecht. Bij het einde van de 51e zitting van het Instituut voor internationaal Recht op 12 september l.l., werd door de heer Rolin medegedeeld dat ter zake niet minder dan 15 voorstellen waren ingediend.

In de UNO werd tijdens de algemene zitting van 1962 in een resolutie onderzocht welke vooruitgang werd geboekt sedert de stemming van de resolutie van december 1961 (47). Ook tijdens de herfstitting van 1963 zal de algemene vergadering onderzoeken wat door de politieke commissies op juridisch vlak op 1 jaar tijd werd tot stand gebracht.

Laat ons hopen dat enerzijds de verdere technische verwezenlijkingen in verband met de ruimtevaart, de doeltreffende middelen zullen verschaffen, noodzakelijk voor een zekere en effectieve controle en dat anderzijds de opbouw van het ruimterecht, op basis van algemeen aanvaarde, fundamentele beginselen, een daadwerkelijke bijdrage moge leveren voor de vestiging van een duurzame wereldvrede die wij allen zo vurig wensen.

W. LAMBRECHTS.
Advocaat. Assistent
Rijksuniversiteit Gent.

- (1) Van Tichelen, C.: *Ontstaan en ontwikkeling van het Luchtrecht*; R.W. 1962-1963, Kol. 673-690.
- (2) Mercuriae van Prokureur generaal Pholien voor het Hof van Beroep te Brussel d.d. 15 september 1932; Périer, G.: *Souveraineté et astronautique*; Rev. de l'Univ. de Bruxelles, 1954, bl. 260-275; Litvine M.: *Le droit aérien et le droit de l'espace*; Travaux et Conférences U.L.B., X, 1962, bl. 23-35; Jongbloet - Hamerlijnck R.: *De ontwikkeling van het Luchtrecht en de Europese samenwerking*; R.W. 1962-1963, kol. 1.129-1.146; Lievens R.: *De Romeinen en het ruimterecht*; R.W. 1960-1961, kol. 515-522.
- (3) Pépin E.: *Bibliographie des travaux publiés sur les problèmes juridiques de l'espace et questions connexes (1910-1959)*; Revue française de droit aérien, 1959, bl. 326-352. Zie ook Smirnoff M.: *World bibliography of Space*, Belgrado 1962, 162 bl.
- (4) Cicero M.T.: *Somnium Scipionis*.
- (5) Lucius van Salmos: *Vera historia*.
- (6) Laude, E.: *Comment s'appellera le droit qui régira la vie de l'air?*; Rev. jur. int. de la locomotion aérienne, 1910, vol. I, bl. 16.
- (7) Cfr. Supra nota nr 3.
- (8) O.a. *Institute of air and space law* van de McGill Universiteit te Montréal - Canada; Het instituut van lucht- en ruimterecht van de universiteit te Keulen; de Centre d'Etude de l'espace et de l'astronautique (CEDEA), opgericht in 1908 te Parijs.
- (9) Uit: *De Post* nr. 708, 30 september 1962.
- (10) *De Nieuwe Gazet*, 2 augustus 1963, biz. 3.
- (11) Mankiewicz, R.H.: *L'Etat des doctrines sur le Droit de l'Espace extra-aéronautique après le quatrième colloque sur le droit de l'espace*; Revue française de Droit Aérien (R.F.D.A.), 1962, bl. 28.
- (12) Gorove S.: *Vers un droit cosmique*; Revue générale de l'Air (R.G.A.), 1958, bl. 328.
- (13) Von Braun W.: *Verklaring op 14 december 1957 afgelegd voor de bevoegde subcommissie van de Amerikaanse senaat*.
- (14) Verklaring van de heer Johnson L., voor de algemene vergadering van de Verenigde Naties op 17 november 1958.
- (15) Uit Smirnoff M.: *Le statut juridique de l'espace*; R.G.A. 1962, bl. 156.
- (16) Jenks C.W.: *International Law and Activities in Space*; *The International and Comparative Law Quarterly*, London, 1956, bl. 102-104.
- (17) Markov M.G.: *Sur le sens juridique de l'expression « Utilisation pacifique » de l'espace extra-atmosphérique*; R.G.A. 1962, bl. 231.
- (18) Meyer A.: *L'importance de la fixation d'une limite entre l'espace aérien et l'espace extra-atmosphérique*; *Zeitschrift für Luftrecht und Weltraumrechtsfragen (Z.L.W.)* 1962, bl. 106-121. Prof. Meyer ontwikkelde zijn stellingen verder in: *Wirklichkeit und Notwendigkeit der Staatshoheit im Luftraum und Freiheit des Weltraumgebietes*; Z.L.W. 1963, bl. 3-11. Deze stellingen werden bestreden door Georgiades E. in: *La mythomanie juridique de notre temps ou l'art de résoudre des faux problèmes*; Z.L.W. 1963, bl. 214-225.
- (19) Cooper, J.C.: *High altitude flight and national sovereignty*; *International and comparative Quarterly*, 1951, 411-416.
- (20) Cooper J.C.: *Questions fondamentales du droit inter-spatial*; R.F.D.A., 1961, bl. 222.
- (21) *Nieuwe Rotterdamse Courant*, 1 april 1961.
- (22) Onitskaia, G.A.: *Tussenkomst op het 5e colloquium van ruimterecht gehouden te Varna op 25-26 september 1962, naar aanleiding van het 13e kongres van de Fédération internationale d'Astronomie*.
- (23) Heib, H.J.: *Ruimterecht is géén juridische « science fiction »*; *Ars Aequi*, 1961, bl. 217; zie in dezelfde zin Homburg R.: *Droit astronautique et droit aérien*; R.G.A., 1958, bl. 12.
- (24) Chaumont Ch.: *Le droit de l'espace*, Parijs, P.U.F., 1960, bl. 47 sqq.
- (25) Georgiades E.: *Du nationalisme aérien à l'impérialisme spatial ou le mythe de la souveraineté aérienne*; R.F.D.A. 1962, bl. 145, alsook Smirnoff M.; *le statut juridique de l'espace*; R.G.A. 1962, bl. 158.
- (26) *Résolution Nr 1721 (XVI)*, A, van 20 december 1961 aangaande de internationale samenwerking betreffende het vreedzaam gebruik van de extra-atmosferische ruimte.
- (27) Deze autonomie werd verdedigd door Babinski L.: *Quelques réflexions sur les rapports entre le droit des gens et le droit astronautique*; R.G.A., 1961, bl. 60-62.
- (28) Homburg R.: *Droit astronautique et droit aérien*; R.G.A., 1958, bl. 16.
- (29) Homburg R.: *Op. cit.* bl. 16; Een gelijkaardige definitie werd reeds in 1953 gegeven door Kroell: « On peut définir correctement le droit astronautique comme devant être la discipline juridique universelle gouvernant les rapports de droits (publics ou privés) nés entre individus ou états par l'utilisation de tout engin aménagé spécifiquement et apte à quitter la planète Terre pour emprunter l'espace interplanétaire et intersidéral, soit pour y circuler ou y graviter, soit pour attendre la surface de tout astre du système cosmogonique universel et revenir à la surface terrestre après avoir temporairement quitté la zone sphérique où se manifestent les effets physiques de son attraction », in Kroell, J.P.: *Eléments créateurs d'un droit astronautique*; R.G.A. 1953, bl. 225.
- (30) Jenks C.W.: *op. cit.* bl. 110.
- (31) Chaumont, *op. cit.* bl. 116-117.

(32) De Juglart M.: La convention de Rome du 7 octobre 1952 relative aux dommages causés par les aéronefs aux tiers à la surface; Parijs, Editions Internationales, 1962, 224, bl.

(33) Uiteenzetting gehouden op het congres van de «Fédération astronautique internationale» te Amsterdam in augustus 1958.

(34) Le Figaro, 17 septembre 1959, bl. 19.

(35) Michel A.: Lueurs sur les soucoupes volantes, Tours, 1954, bl. 45 sqq.; Ghibaoudi, B.: Un «mustang» désintégré à 7.000 m en poursuivant une soucoupe volante: in: Le Soir 22.6.1963, bl. 5.

(36) Scully F.: De jacht op de vliegende schotels (vertaling): Heemstede, 1951, bl. 105 sqq.

(37) Ghibaoudi B.: Pourquoi le «black-out» officiel sur le problème des soucoupes volantes? in: Le Soir, 3.7.1963.

(38) Valladao H.: «Droit interplanétaire et droit intergentes planétaire» Internationalrechtliche und Staatrechtliche Abhandlungen, Festschrift für Walter Schätzel, Düsseldorf, 1960, bl. 473-484.

(39) Heib, H.J.: op. cit. bl. 210.

(40) Verklaring van admiraal John E. Clark, adjunct-

directeur van het ruimteonderzoek van de marine van de Verenigde Staten van Amerika, in: Judge advocate general journal, 1959, bl. 21.

(41) Le Monde, 13 december 1961.

(42) Resolutie 1348 (XIII) van 13 december 1958.

(43) Resolutie 1472 (XIV) in de Algemene Vergadering van de UNO d.d. 12 december 1959.

43bis. Dit is thans gebeurd, daar op 9 november 1963 door de internationale conferentie der radioverbindingen de radiofrequenties werden toegewezen. Het akkoord is ondertekend door de 70 landen die lid zijn van de Unie der Verreverbindingen.

(44) Prof. Dr. F. Peeters: Bedenkingen bij het verdrag van Moskou; Gazet van Antwerpen, 14 augustus 1963.

(45) La Métropole, 14 augustus 1963.

(46) Verklaring van de Mexikaanse voorzitter Dr. Padilla Nervo.

(47) Resolutie 1802, van de Algemene Vergadering van de UNO van de zittijd 1962; Voor de tekst hiervan zie: Zeitschrift für Luftrecht und Weltraumrechtsfragen, 1963, bl. 234-237 en bijgevoegde dokumenten bl. 237 sqq.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 29 oktober 1962.

Voorzitter: M. Vandermersch.

Raadsheer-verslaggever: M. Richard.

Advokaat-generaal: M. Mahaux.

1. Huiszoeking en beslag in strafzaken. — De vraag of een stuk tot het aan de dag brengen van de waarheid kan dienen en/of de niet inbeslagneming ervan de rechten van de verdediging kan schenden, behoort tot de beoordelingsmacht van de feitenrechter.
2. Bewijs in strafzaken. — Geregistreerde band? — Door middel van strafbare handelingen ingewonnen bekentenissen van de verdachte?
3. Overspel en onderhoud van bijzit. — De bestanddelen van deze misdrijven zijn wettelijk onderscheiden.

1. De vraag of een stuk kan dienen om de waarheid aan de dag te brengen evenals de vraag of de niet-inbeslagneming ervan (in casu een geregistreerde band) een schending van de rechten van de verdediging van de verdachte tot gevolg gehad heeft, behoort tot de beoordelingsmacht van de feitenrechter.

2. Een opgenomen band is een gekend feit, waaruit de rechter een gevolg kan afleiden en derhalve als vermoeden invoeren.

De door middel van strafbare handelingen ingewonnen bekentenissen van de verdachte (door het onwettig en strafbaar opvangen van telefoongesprekken) mogen noch rechtstreeks noch onrechtstreeks tegen hem worden in acht genomen.

3. De bestanddelen van de misdrijven van overspel en onderhoud van bijzit zijn wettelijk onderscheiden. Een veroordeling wegens overspel leidt niet noodzakelijk tot die van de medeplichtige wegens onderhoud van bijzit.

Van Puyvelde t/ Degen en Verspeeten t/ Deneef.

Gelet op het bestreden arrest, op 22 november 1961 gewezen, door het Hof van beroep te Brussel;

1. Over de voorziening van Van Puyvelde, beklagde: Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 36 tot 39 van het wetboek van strafvordering, evenals uit de schending van de rechten van de verdediging,

doordat het hof van beroep tot het verhoren van een geregistreerde band is overgegaan die in zover het hof rekening ermede gehouden heeft uiteraard een «tot overtuiging dienend» stuk uitmaakt,

dan wanneer het openbaar ministerie noch het inbeslaggenomen had, noch proces-verbaal ervan had opgesteld en dan wanneer het verzuim van die formaliteiten tot gevolg gehad heeft, dat de burgerlijke partij een geregistreerde band heeft kunnen voorleggen die aangevuld, gewijzigd en over een vorige opname geregistreerd werd;

Overwegende, enerzijds, dat de vraag of een stuk tot overtuiging of tot ontlasting kan dienen, aan de enige beoordeling van de feitenrechter wordt overgelaten; dat het middel, in zover het de schending van de artikelen 36 tot 39 van het wetboek van strafvordering inroept, wegens de niet-inbeslagneming van een zaak die van dergelijke aard is niet voor de eerste maal voor het hof kan overgelegd worden;

Overwegende, anderzijds, dat de vraag of de niet-inbeslagneming van de in het middel bedoelde geregistreerde band een schending van de rechten van de verdediging van beklagde tot gevolg gehad heeft, eveneens tot de beoordelingsmacht van de feitenrechter behoort;

Overwegende dat door er op te wijzen dat de gesprekken waarvan de opname door het hof van beroep gehoord werd, «ongetwijfeld» door aanlegster met medebeklaagde gevoerd werden, het arrest impliciet doch zeker vaststelt, dat de opname niet werd gewijzigd;

Dat het middel niet kan ingewilligd worden;

Over het tweede middel, afgeleid uit de tegenstrijdigheid van de redenen,

doordat het arrest vaststelt dat de geregistreerde gesprekken alleen als inlichtingen kunnen in acht genomen worden en de veroordeling van aanlegster uitsluitend op die gesprekken steunt;

Overwegende dat het arrest, enerzijds, zonder tegenstrijdigheid heeft kunnen verklaren dat de geregistreerde gesprekken, die voor het hof van beroep herhaald werden in de door het Hof bepaalde maat, in aanmerking kunnen genomen worden «als inlichtingen, waarop de strafrechter zijn overtuiging kan steunen in de gevallen waarin de wet geen bijzonder bewijsmiddel oplegt, en anderzijds, de veroordeling van aanlegster heeft kunnen steunen op de bewijsgronden die het hof door die evenbedoelde opgenomen gesprekken voldoende bewezen oordeelde;

Dat het middel feitelijke grondslag mist;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van de rechten van de verdediging.

doordat het arrest zijn beslissing steunt op de opname van gesprekken van aanlegster, dan wanneer de bandopname gebeurlijke wijzigingen kan ondergaan en dat in werkelijkheid aanlegster haar stem niet herkend heeft :

Overwegende dat een opgenomen band een gekend feit is, waaruit de rechter een gevolg kan afleiden en, derhalve, als vermoeden inroepen;

Overwegende dat het middel, derhalve, er op neerkomt kritiek uit te oefenen op de feitelijke beoordeling door de feitenrechter van de bewijsgronden waarop het zijn overtuiging steunt,

Dat het middel niet kan ingewilligd worden;

Over het vierde middel, afgeleid hieruit dat het beantwoord heeft op het verweer, dat aanlegster bij conclusies deed gelden tegen het tegen haar aangevend bewijsmiddel, inroepende dat « de verdenking die de opnamen van betichte treft, verstrekt wordt door het feit dat de opnemer naar believen, de registratie heeft kunnen aanvullen, wijzigen en over een vorige opname registreren » :

Overwegende dat in strijd met wat in het middel gezegd wordt, het arrest steunende op de bepaalde feitelijke gegevens, zoals uit het op het eerste middel gegeven antwoord volgt niet alleen het in dit middel vermelde verweer doch ook het tot staving van dit verweer ontwikkeld argument beantwoord heeft, er op wijzende dat de geregistreerde gesprekken, die voor het hof van beroep herhaald werden « ongetwijfeld » door aanlegster met de medebeklaagde werden gevoerd en aldus impliciet doch zeker vaststellende dat evenbedoelde opname niet gewijzigd was;

Dat het middel feitelijke grondslag mist;

En overwegende, voor het overige, wat betreft de beslissing gewezen over de publieke vordering, dat de substantiële of op straf van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

2. Over de voorziening van Verspeeten, burgerlijke partij :

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van artikel 8 van het wetboek van strafvordering,

doordat het hof van beroep hoewel blijkbaar met de eerste rechter aannemende dat de gerechtelijke politie geen fout begaan had door de bekentissen van verweerder Deneef in te zamelen, niettemin oordeelt, dat die bekentissen, evenals die welke nadien door de onderzoeksrechter werden ingewonnen, nietig zijn, dan wanneer die bekentissen zonder enige druk op die verweerder werden ingewonnen en het Hof van beroep aldus een onwettige handeling van een beampte van de overheid, waarop geen vervolging of veroordeling van de door die onwettige handeling benadeelde persoon kan gegrond worden, verwacht met het wettig gebruik door een agent van de gerechtelijke politie van het opbrengsel van een overtrekking, die buiten zijn tussenkomst en aanzetting door een derde gepleegd werd;

Overwegende dat het arrest er op wijst, dat de bekentissen van de beklaagden, onder meer van verweerder Deneef « onmiddellijk werden ingewonnen, nadat zij op de hoogte waren gebracht geweest van de opnamen die de burgerlijke partij Degen had verwezenlijkt door middel van een toestel dat nu eens in de nabijheid van zijn telefoon was geplaatst en dan eens aan de telefoonlijn was ingeschakeld en dat, in zover

zij het gevolg zijn van het aanwenden tegen hen van een onwettige en overigens strafbare opvang van telefonische gesprekken, zo zij ingevolge de tweede werkwijze werden opgenomen, zij niet tot staving van een veroordeling konden strekken;

Dat aldus het arrest vaststelt dat, in zover nauwkeurig bepaald wordt, de bekentissen van beklaagden en onder meer van verweerder Deneef verkregen werden door het aanwenden van bewijsgronden, die de burgerlijke partij Degen op strafbare wijze te dien einde had ingewonnen;

Overwegende dat het arrest wettig beslist heeft dat de door middel van deze strafbare handeling ingewonnen bekentissen noch rechtstreeks noch onrechtstreeks tegen hen in acht mochten genomen worden;

Dat het middel naar recht faalt;

Over het tweede middel, afgeleid hieruit dat het bestreden arrest hoewel het beklaagde Van Puyvelde wegens overspel veroordeelt op het bewijs afgeleid uit een telefonisch gesprek dat zij met verweerder Deneef gevoerd had, desniettemin beslist dat de tegen deze laatste ingebrachte telastlegging van onderhoud van bijzit in het echtelijk huis niet bewezen was, dan wanneer de veroordeling van de ene noodzakelijk tot de veroordeling van de andere moest leiden;

Overwegende dat de bestanddelen van de misdrijven van overspel en onderhoud van bijzit, wettelijk onderscheiden zijn;

dat derhalve de veroordeling van beklaagde, wegens overspel, niet noodzakelijk leidt tot die van haar medeplichtige wegens onderhoud van bijzit;

Dat het middel naar recht faalt;

Om die redenen,

Verwerpt de voorzieningen;

Veroordeelt aanlegster tot de kosten.

RAAD VAN STATE

3e Kamer. — 28 juni 1963.

Voorzitter : M. Somerhausen.

Raadsheren : M.M. Moureau en De Bock.

Substituut-auditeur-generaal : M. Duchatelet.

1. Werkloosheid. — Controle. — Vrijstellingen.
2. Commissie van beroep inzake werkloosheid. — Bevoegdheid.
3. Geschil herstelvergoeding. — Ontvankelijkheid. — Voorafgaand verzoekschrift.

1. Volgens art. 11 e) en j) van het ministerieel besluit van 13 juni 1945 wordt de werkloze ervan ontslagen zich ter controle aan te melden wanneer hij op een rechtbank wordt gedagvaard of wanneer hij, door overmacht belet, zich niet kon aanmelden.

Het zinsdeel « wanneer hij op een rechtbank wordt gedagvaard » is zo te lezen, dat de uitkeringsgerechtigde werkloze van controle is vrijgesteld wanneer hij voor een rechtscollege moet verschijnen hetzij als verzoekende, hetzij als verwerende partij, of nog om een voor het proces noodzakelijke handeling, zoals de inzage van een dossier, te verrichten, en een omstandig attest, voorzien van het visum van de griffier, overlegt. In casu had de werkloze een dossier ter griffie van de Raad van State geraadpleegd.

2. *De commissie van beroep inzake werkloosheid gaat haar bevoegdheid niet te buiten wanneer zij, in het belang van een goede rechtsbedeling, uitspraak doet over alle gegevens van het haar voorgelegde dossier.*
3. *De adviesaanvraag is niet ontvankelijk wanneer de verzoeker bij de betrokken administratie geen voorafgaand verzoekschrift om vergoeding ingediend heeft.*

Maca t/ 1. De Rijksdienst voor tewerkstelling;

2. De Belgische Staat (Minister van Tewerkstelling en Arbeid).

Arrest - Advies nr. 10.120.

Gezien het op 27 november 1961 ingediende verzoekschrift, waarbij Joseph Maca de nietigverklaring vordert van de beslissing, op 24 oktober 1961 gewezen door de Commissie van beroep inzake werkloosheid, en de Raad van State vraagt te adviseren over een tot herstelvergoeding wegens buitengewone schade die hij op tienduizend frank raamt;

Gezien het op 30 april 1962 ingediende verzoekschrift, waarbij Joseph Maca de nietigverklaring vordert van de beslissing, op 6 april 1962 gewezen door de Commissie van beroep inzake werkloosheid, en de Raad van State vraagt te adviseren over een eis tot herstelvergoeding wegens buitengewone schade die hij op vijftienduizend frank raamt;

Gehoord het gedeeltelijk gelijkkluidend advies van de Hr substituut Duchatelet;

Ter zake van het beroep tegen de beslissing van de Commissie van beroep inzake werkloosheid van 24 oktober 1961 :

Overwegende dat de bestreden beslissing de beslissing bevestigt van 13 juli 1961 waarbij de Klachtencommissie de door de directeur van het gewestelijk bureau uitgesproken verwerping van de door de Hulpkas voor werkloosheidsuitkeringen ingediende uitgavestaten over de maand juni 1960, in zover betreft het aan verzoeker voor 17 en 22 juni 1960 uitbetaalde bedrag van 198 frank, in stand houdt, omdat verzoeker zich zonder verantwoording en zonder dat een door de directeur van het gewestelijk bureau verleende vrijstelling van controle werd overgelegd, niet op de werklozencontrole had aangemeld;

Overwegende dat de bestreden beslissing constateert, welke vaststelling niet betwist wordt, dat verzoeker zich niet ter controle had aangemeld omdat hij zich op 17 en 22 juni 1960 naar de griffie van de Raad van State had begeven; dat de Commissie daarin echter geen wettige grond tot vrijstelling ziet; dat verzoeker betoogt dat de motieven die de Commissie van beroep opgeeft, het begrip overmacht verkeerd toepassen en daardoor strijden met artikel 11 van het ministerieel besluit van 13 juni 1945 betreffende de controle over de werklozen;

Overwegende dat de bestreden beslissing ten aanzien van het twistpunt als volgt is gemotiveerd :

« ... dat overmacht in het geheel niet bewezen is » terzake eensdeels omdat het appellant vrijstond van » zijn dossier al dan niet inzage te gaan nemen, anderdeels omdat het hem gelet op de openingsuren van » de griffie van de Raad van State, mogelijk was zich » ter controle (10 u. of 10.30 u.) en vervolgens naar » de Raad van State te begeven, ten slotte, omdat appellant, na de kennis welke de griffie van de Raad » van State van de memories van antwoord en van het » verslag van het Auditoraat aan partijen gegeven »

» had, omtrent de voornaamste punten van het proces » voorgelicht moest zijn ... »;

Overwegende dat verzoeker de Eerste Voorzitter van de Raad van State op 28 april 1960 gevraagd had inzage te mogen nemen van zes hem betreffende dossiers; dat op zijn verzoek werd ingegaan en dat hij van de hem verleende vergunning op 17 en 22 juni 1960 gebruik heeft gemaakt; dat daarvan aan de bevoegde instellingen mededeling werd gedaan door middel van verklaringen getekend : de griffier van de Raad van State;

Overwegende dat artikel 96 van het besluit van de Regent van 26 mei 1945 betreffende de inrichtingen van de Rijksdienst voor arbeidsvoorziening zegt dat « de Minister van Arbeid en Sociale Voorzorg de uur » regeling bepaalt der controlezittingen. Hij bepaalt » ook in welke gevallen en in welke omstandigheden » vrijstellingen van controle kunnen worden verleend »; dat de werkloze, krachtens artikel 11, e) en j) van het ministerieel besluit van 13 juni 1945 en van ontslagen wordt zich ter controle aan te melden :

« e) wanneer hij op een rechtbank wordt gedagvaard, onder voorbehoud een verklaring, door de » griffier gevisieerd, af te leveren, waarbij wordt bevestigd dat hij er werkelijk tegenwoordig was;

»

» j) wanneer hij zich niet ter gemeentelijke controle » kan aanmelden wegens overmacht, op voorwaarde » dat deze door het gewestelijk bureau van de Dienst » wordt erkend »;

Overwegende dat het zinsdeel « wanneer hij op een » rechtbank wordt gedagvaard » zo te lezen is, dat de uitkeringsgerechtigde werkloze van controle is vrijgesteld telkens wanneer hij voor een rechtcollege moet verschijnen hetzij als verzoekende, hetzij als verwerende partij, of nog om een voor het proces noodzakelijke handeling, zoals de inzage van een dossier, te verrichten, en een omstandig attest voorzien van het visum van de griffier overlegt; dat de Commissie van beroep haar beslissing ondeugdelijk heeft gemotiveerd met de overweging dat vrijstelling van controle alleen maar in geval van overmacht had kunnen worden verleend en dat overmacht niet voorhanden was omdat het « verzoeker vrijstond geen inzage van zijn dossier te nemen », en ten slotte dat appellant, na de kennisgeving van de memories en van het verslag van het Auditoraat, « omtrent de voornaamste punten » van het proces voorgelicht moest zijn »;

Overwegende dat verzoeker op 5 maart 1962 bij de griffie van de Raad van State een stuk instuurde dat hij « requête ampliative en complément et supplément » noemt, waarin hij het heeft over een beslissing van 13 februari 1962 gewezen door dezelfde overheid en waarvan de Raad van State geen kennis heeft te nemen omdat geen melding ervan was gemaakt in het inleidend verzoekschrift;

Ter zake van het beroep tegen de beslissing van de Commissie van beroep inzake werkloosheid van 6 april 1962 :

Overwegende dat de Hulpkas voor werkloosheidsuitkeringen, bij welke betalingsinstelling verzoeker is aangesloten, geweigerd had hem uitkering te betalen voor de 20e oktober 1961 omdat hij die dag van de controle was weggebleven zonder vrijstelling te hebben gevraagd; dat de klachtencommissie tot welke verzoeker zich rechtstreeks had gericht zijn bezwaarschrift op 6 februari 1962 van de hand wees wegens niet-ontvankelijkheid : de betwisting betrof een geschil

tussen verzoeker en zijn betalingsinstelling, en niet de rechten die voortvloeien uit artikel 112 van het orgaan besluit; dat de Commissie van beroep de beslissing van de Klachtencommissie op 6 april 1962 bevestigde na erop gewezen te hebben dat de betrokkene «het gewestelijk bureau kon en nog kan verzoeken om vrijstelling van controle voor de 20e oktober 1961»;

Overwegende dat verzoeker kritiek uitbrengt op de motieven van de bestreden beslissing;

Overwegende dat verzoeker zich, tegelijk met zijn beroep voor de Klachtencommissie, gericht heeft tot het gewestelijk bureau, dat op 30 oktober 1961 geweigerd had vrijstelling van controle te verlenen; dat de Klachtencommissie aldus, op 6 februari 1962, kennis te nemen had van het ganse dossier; dat zij haar bevoegdheid niet te buiten zou zijn gegaan indien zij, in het belang van een goede rechtsbedeling, uitspraak had gedaan over alle gegevens van het haar voorgelegde dossier;

Overwegende dat de Commissie van beroep haar beslissing onjuist heeft gemotiveerd met de overweging dat geen beslissing van de directeur van het gewestelijk bureau voorhanden was en dat verzoeker nog een vrijstelling van controle kon aanvragen, terwijl een zodanige aanvraag ingediend en een beslissing genomen was;

Ter zake van de herstelvergoeding van een buitengewone schade ten bedrage van tienduizend frank, gevorderd in het verzoekschrift van 27 november 1961, en van een buitengewone schade ten bedrage van vijfduizend frank gevorderd in het verzoekschrift van 30 april 1962 :

Overwegende dat aan geen van beide adviesaanvragen een verzoekschrift om vergoeding als bedoeld in artikel 7 van de wet van 23 december 1946 houdende instelling van een Raad van State is voorafgegaan; dat die aanvragen niet ontvankelijk zijn,

Uitspraak doende bij wege van arrest over de eisen tot nietigverklaring en bij wege van advies over de eisen tot herstelvergoeding :

Besluit :

Artikel 1 :

De beslissingen door de Commissie van beroep inzake werkloosheid gewezen op 24 oktober 1961 en 6 april 1962 zijn vernietigd.

De beroepen worden voor het overige verworpen.

Artikel 2 :

Dit arrest zal op de registers van de Commissie van beroep inzake werkloosheid worden overgeschreven en melding ervan zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissingen.

Artikel 3 :

De zaak wordt verwezen naar de anders samengestelde Commissie van beroep voor werkloosheid.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

16e Kamer. — 26 juni 1963.

Voorzitter : M. Schuermans.
Raadsheren : M.M. Holvoet en Screvens.
Advokaat-generaal : M. Smets.
Advokaat : Mr. Willemaers.

Verkoop met premiën. — Normale toebehoorte. — Begrip.

Indien een normaal toebehoorte niet noodzakelijk een gebruikelijk of veralgemeend toebehoorte is, moet het nochtans om een voorwerp gaan waardoor het hoofdoorwerp aangevuld wordt en waarmede het een verband van noodzakelijkheid en van innig verbonden nuttigheid heeft. Dit nauw verband tussen de twee voorwerpen moet worden geapprecieerd in hoofde van de aankoper, in deze zin dat de aankoper normaal het bijkomend voorwerp aankoopt wanneer hij het hoofdoorwerp koopt.

O.M. t./ V... A...

Verdacht op 13 oktober 1962, bij inbreuk op artikelen 1-2 en 5 van het koninklijk besluit van 13 januari 1935, gewijzigd bij koninklijk besluit van 18 maart en 30 juni 1935 en 30 maart 1936, hetzij aan de voortverkopers in het groot of in het klein, hetzij aan het publiek een premie aan te bieden verbonden aan het verkopen van een voorwerp of aan het verstrekken van een dienst, door samen met de verkoop voorwerpen af te leveren of diensten te verstrekken hetzij kosteloos, hetzij mits een lichte vergoeding, hetzij met een prijs die versmolten is met deze van het hoofdoorwerp of van de hoofddienst, en meer bepaaldelijk door een kilogram kristalsuiker gratis met een kilo koffie te overhandigen aan iedere koper van 1 kgr koffie en bij de verkoop van een braadkieken van rond de 60 frank, 1,4 kgr margarine.

Overwegende dat de beroepen regelmatig zijn naar vorm en tijd ;

Overwegende dat betichte op 31 oktober 1912 geboren is en niet op 21 oktober 1912 zoals bij loutere materiële missing in het vonnis vermeld;

Overwegende dat betichte tevergeefs aanvoert dat de kristalsuiker die hij gratis aangeboden heeft bij de aankoop van koffie en de margarine bij de aankoop van een braadkieken toebehoorten zijn die normaal bij de aankoop met het hoofdoorwerp gepaard gaan en dienvolgens niet als premiën zijn te beschouwen (artikel 1, III c van het koninklijk besluit de dato 13 januari 1935) ;

Overwegende dat indien een normaal toebehoorte niet noodzakelijk een gebruikelijk of veralgemeend toebehoorte is, het nochtans om een voorwerp moet gaan waardoor het hoofdoorwerp aangevuld wordt en waarmede het een verband van noodzakelijkheid en van innig verbonden nuttigheid heeft ; dat dit nauw verband tussen de twee voorwerpen in hoofde van de aankoper moet worden geapprecieerd in deze zin dat de aankoper normaal het bijkomend voorwerp aankoopt wanneer hij het hoofdoorwerp koopt (zie van Bunnin : «La vente avec primes», Journal des Tribunaux, 1959, blz. 700, nrs. 21 tot 23) ;

Overwegende dat zulks ter zake niet het geval is daar vele personen koffie zonder suiker, vooral zonder kristalsuiker, gebruiken en braadkiekens met andere producten dan margarine voorbereiden ;

Overwegende dat de betichting door de eerste rech-

ter weerhouden derhalve bewezen is gebleven door het onderzoek voor het Hof gedaan ;

Dat rekening houdend met de omstandigheden waarin de feiten gepleegd werden, de straf dient herleid in de hiernabepaalde mate ;

Om deze redenen :

Het Hof,

rechtdoende op tegenspraak ;

Gezien de wetbepalingen van het bestreden vonnis, alsook artikels :

211 van het wetboek van strafvordering ;

24 van de wet van 15 juni 1935 ;

ter zitting aangeduid door de heer Voorzitter ;

Ontvangt de beroepen ;

Stelt vast dat betichte op dewelke het vonnis toepasselijk is, op 31 oktober 1912 en niet op 21 oktober 1912 geboren is ;

Bevestigt het bestreden vonnis, na rechtzetting van de geboortedatum van betichte, mits deze enkele wijziging dat de geldboete van 150 F vermeerderd met 190 opdecimen en alzo gebracht op drieduizend frank of, bij gebrek aan betaling binnen de wettelijke termijn, vervangen door een subsidiaire gevangenzitting van 15 dagen tot 50 F vermeerderd met 190 opdecimen en alzo gebracht op 1.000 F of, bij gebrek aan betaling binnen de wettelijke termijn, vervangen door een subsidiaire gevangenzitting van 15 dagen wordt herleid ;

Verwijst betichte in de kosten van beroep.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer. — 6 juni 1963.

Voorzitter : M. Bossaert.

Raadsheren : M.M. Beeckman en Moerenhout.

Advokaat-generaal : M. Stevigny.

Advokaten : Mrs. Van Belle en Van Ooteghem.

1. **Afstamming (overspelige).** — Ook de moeder van het overspelig kind bezit sedert de wetwijziging van 10 februari 1958 het recht op vergoeding van de kosten van bevalling en andere schaden.
2. **Bewijs in burgerlijke zaken en zaken van koophandel.** — Geen bewijislevering van een der in art. 340b B.W. vermelde omstandigheden bij middel van op de band opgenomen telefoongesprekken.

1. *Sedert de wet van 10 februari 1958 bezitten de overspelige kinderen evenals de gewone natuurlijke kinderen, de in art. 340 B.W. voorziene vordering tot onderhoud. Uit de tot stand gekomen wetwijziging volgt logisch dat de moeder van het overspelig kind ook de vordering tot vergoeding van de kosten van bevalling en andere schaden tegen de vader, al mocht hij ook gedurende de wettelijke periode van conceptie gehuwd zijn, mag instellen.*

2. *Het bewijs van gemeenschap kan enkel voortvloeien uit een der in art. 340b B.W. vermelde omstandigheden.*

Bewijislevering bij middel van op de band opgenomen telefoongesprekken wordt verworpen.

Het bewijs van de gemeenschap kan o.a. slechts geleverd worden door de bekentenis daaromtrent, blijkend uit van de verweerders uitgaande akten en geschriften.

De bedoelde bewijislevering is overigens af te keuren, daar zij wegens de mogelijkheid van truquage al te broos is.

G... t/ V...

Gezien de stukken, o.m. in eensluidende uitgifte overgelegd, het vonnis tussen partijen op tegenspraak gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Brugge, eerste Kamer, op 26 juni 1962 ;

Gezien de nota's door partijen gewisseld betreffende het advies van het Openbaar Ministerie ;

Overwegende dat het beroep tijdig en regelmatig naar de vorm werd ingesteld ;

Overwegende dat de vordering strekt tot het bekomen van een pensioen voor het onderhoud en de opvoeding van het kind Annick van geïntimeerde, geboren op 5 mei 1961, dat zij op 18 mei 1961 erkend heeft en dat, naar haar bewering, verwekt werd door appellant met wie zij gedurende de wettelijke periode van conceptie in gemeenschap heeft geleefd (art. 340b B.W. en art. 8 wet van 10 februari 1958) ;

dat zij eveneens vergoeding vordert van de kraamkosten, meer vier weken onderhoudsgeld na de geboorte (art. 340c B.W.) en een bijkomende schadevergoeding van 50.000 F op grond van art. 1382 B.W. ;

Overwegende dat appellant voorhoudt dat de vordering van geïntimeerde om vergoed te worden voor haar kraamkosten en voor de schade die zij beweert geleden te hebben niet ontvankelijk is omdat het gaat om een overspelig kind, gezien hij gedurende de wettelijke conceptieperiode gehuwd was ;

Overwegende dat de eerste rechter, om oordeelkundige redenen, die het Hof bijtreedt, deze exceptie heeft verworpen ;

dat immers, sedert de wet van 10 februari 1958, de overspelige kinderen over de vordering tot onderhoud vermeld in art. 340b B.W. beschikken, net als de gewone natuurlijke kinderen ; dat uit de nieuwe beschikking logisch volgt dat ook de moeder de vordering tot vergoeding van kraamkosten en andere schaden mag instellen tegen de vader, al was deze gehuwd gedurende de wettelijke periode van conceptie ;

Overwegende dat appellant ontkent geslachtsomgang te hebben gehad met geïntimeerde ;

dat het bewijs van de gemeenschap enkel kan voortvloeien uit een der omstandigheden opgesomd in art. 340b B.W. ;

Overwegende dat geïntimeerde een reeks feiten aanhaalt met aanbod van bewijs, dewelke in hun samenhang dienend en afdoend voorkomen ; dat ze terecht tot bewijislevering ervan werd toegelaten ;

Overwegende dat geïntimeerde bovendien aanvoert dat appellant zijn gemeenschap met haar heeft bekend in telefoongesprekken die op magnetische band opgenomen werden ;

dat alleen een bekentenis blijkend uit akten en geschriften van de vermeende vader in aanmerking kan worden genomen ;

dat trouwens het bewijs door bandopname al te broos is wegens de mogelijkheid van « truquage », en dit bewijsmiddel dan ook is af te keuren ;

dat dienvolgens de eerste rechter ten onrechte een deskundig onderzoek heeft bevolen betreffende de gemelde band ;

Overwegende dat appellant nog aanvoert dat de vorderingen van meet af aan dienden afgewezen te worden op grond van art. 340d B.W. ; dat appellant echter vooralsnog niet heeft bewezen dat, gedurende het wettelijk tijdperk der bevruchting, de moeder gemeenschap heeft gehad met een andere man of dat zij van bekend slecht levensgedrag was ;

dat de eerste rechter oordeelkundig heeft toegelaten tot het bewijs van de door appellant aangehaalde feiten ;

Om deze redenen :

Het Hof, gelet op art. 24 van de wet van 15 juni 1935; Alle andere en meeromvattende besluiten als ongegrond verwerpend;

Gehoord in openbare terechtzitting de heer advocaat-generaal Stevigny in zijn grotendeels eensluidend advies;

Verklaart het beroep ontvankelijk en ten dele gegrond; bevestigt dienvolgens het vonnis a quo behalve wat de beschikking betreft waarbij de kwestieuze bandopname aan een expertise zal worden onderworpen; doet dit deel van de beslissing te niet;

Verwijst appellant in de kosten van de aanleg.

NOOT: In dit nummer is eveneens het bij vorenstaand arrest gedeeltelijk hervormd vonnis van de Rechtbank te Brugge dd. 26 juni 1962 opgenomen.

In verband met de bewijsrechtelijke waardering van de op band opgenomen gesprekken zie o.a. Cassatie 24 november 1961, R.W. 1961/62, 1741 en 29 oktober 1962, in dit nummer gepubliceerd, het artikel van Raymond Abrahams, La preuve civile par magnétophone, J.T. 1963, 81, en de rede van Mr. Raymond Matthijs, Geluidstechniek in burgerlijk procesrecht en strafwetrecht, R.W. 1963/64, 577 v.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUGGE

1e Kamer. — 26 juni 1962.

Voorzitter : M. Vandenbussche.

Rechters : M.M. Van Balberghé en Lebbe.

O.M. : M. Boudolf.

Advokaten : Mrs. Van Ooteghem en Van Belle.

1. **Afstamming (overspelige).** — Sedert de wetwijziging van 10 februari 1958 heeft de moeder van het overspelig kind recht op vergoeding van de kosten van bevalling en van andere schade.

2. **Bewijs in burgerlijke zaken en zaken van koophandel.** — Op de band opgenomen gesprekken ?

1. Ingevolge de door de artt. 3, 6 en 8 van de wet van 10 februari 1958 gebeurde wijziging van de artt. 331, 335 en 342a B.W. is de erkenning en de wettiging van overspelige kinderen evenals het onderzoek naar het vaderschap van een overspelig kind in bepaalde voorwaarden niet meer verboden en kan nu het overspelig kind, ook al bevindt het zich in de voorwaarden om te kunnen worden erkend en gewettigd of om een onderzoek naar het vaderschap in te stellen, de in art. 340 b B.W. bedoelde vordering tot onderhoud (art. 342 a B.W. in fine) steeds aanhangig maken.

Hieruit volgt noodzakelijk dat de wetgever, ofschoon hij ook thans nog de vaststelling van een overspelige afstamming volstrekt verbiedt in de gevallen waarin volgens het nieuw art. 335 B.W. erkenning niet kan plaats vinden, de aan dit verbod ten grondslag liggende principes ten aanzien van de vordering tot levensonderhoud niet verder heeft willen handhaven.

Daar de uitbreiding van het vroegere verbod tot de vorderingen tot vergoeding van de kosten van bevalling en dgl. gesteund was op de omstandigheid, dat ze evenals de vordering tot levensonderhoud hun grondslag vinden in een zelfde feit (nl. de overspelige gemeenschap) is er geen enkele re-

den meer om al deze vorderingen thans niet toe te laten, wanneer zij uit een overspelige gemeenschap ontstaan zijn.

Het ware tegenstrijdig aan de ene kant het overspelige kind toe te laten een vordering tot onderhoud in te stellen tegen een man die tijdens de conceptieperiode gehuwd was en aan de andere kant de moeder van dit overspelige kind niet toe te laten tot een vordering tot vergoeding van de kosten van bevalling en andere schade, vermits al deze vorderingen op éénzelfde feit zijn gesteund.

2. Op de band opgenomen gesprekken (door middel van een magnetofoon) zijn niet noodzakelijk op zichzelf als bewijselement te verwerpen.

V... t/ G...

Aangezien eiseres op 5 mei 1961 bevallen is van een kind Annick Christiane Roberta genaamd dat zij op 19 mei van hetzelfde jaar erkende;

dat zij beweert dat verweerder, gedurende de wettelijke conceptieperiode, in gemeenschap met haar heeft geleefd;

dat zij dan ook vordert : 1) een pensioen voor het onderhoud en de opvoeding van haar kind (art. 340b B.W.), 2) de vergoeding van de kraamkosten (art. 340c B.W.), 3) een bijkomende schadevergoeding (art. 1382 B.W.);

Overwegende dat, na bevelschrift op verzoekschrift van 29 juni 1961, partijen op 7 september van hetzelfde jaar persoonlijk zijn verschenen voor de voorzitter van deze rechtbank; dat zij, bij gebrek aan overeenkomst, naar de rechtbank werden verwezen;

Overwegende dat verweerder voorhoudt dat de vordering tot vergoeding van kraamkosten niet ontvankelijk is om reden dat hij tijdens de conceptieperiode van het kind gehuwd was;

Overwegende dat, vóór de wet van 10 februari 1958, ieder initiatief tot het vaststellen van een overspelige afstamming volstrekt was verboden (art. 331, 335 en 342a B.W.);

dat, alhoewel een vordering tot onderhoud (art. 340b B.W.) niet tot voorwerp en doel heeft een afstamming vast te stellen (art. 342a B.W.) ook deze vordering niet toeliet wanneer ze tot gevolg had een overspelige afstamming te doen uitschijnen; dat dit verbod zijn grondslag vond in het reeds vermelde principe van openbare orde dat de wetgever ieder initiatief tot een gerechtelijke vaststelling van een overspelige gemeenschap had verboden en aldus opzettelijk het belang van het kind opgeofferd had aan het algemeen belang, principe dat door de uitdrukkelijke bepaling van artikel 342a B.W. werd onderlijnd;

dat, in hetzelfde geval, de rechtspraak en de rechtsleer doorgaans dit verbod uitbreidden tot de vordering tot vergoeding van kraamkosten (art. 340c B.W.) en tot de vordering in schadevergoeding (art. 1382 B.W.), om reden dat deze gesteund zijn op éénzelfde feit als de vordering tot onderhoud, namelijk de overspelige gemeenschap, en dienvolgens éénzelfde grondslag, oorsprong en oorzaak hebben;

Oerwegende dat, ingevolge de wijziging van de artikelen 331, 335 en 342a B.W. door de artikelen 3, 6 en 8 van de wet van 10 februari 1958, de erkenning en de wettiging van overspelige kinderen en het onderzoek naar het vaderschap door een overspelig kind in bepaalde voorwaarden niet meer zijn verboden;

dat de overspelige kinderen altijd, ook al bevinden ze zich niet in de voorwaarden om te kunnen worden erkend en gewettigd of om een onderzoek naar het vaderschap in te stellen, de vordering tot onderhoud

vermeld in artikel 340b kunnen instellen (art. 342a B.W. in fine);

Overwegende dat hieruit noodzakelijk volgt dat, alhoewel de wetgever ook thans nog ieder initiatief tot het vaststellen van een overspelige afstamming volstrekt verbiedt in de gevallen waarin, volgens het nieuw artikel 335 B.W. erkenning niet kan plaats hebben, hij de principes welke ten grondslag liggen van dit verbod niet verder heeft beaamd in zover het de vordering tot levensonderhoud betreft;

dat, vermits de uitbreiding van dit verbod tot de vorderingen tot vergoeding van de kraamkosten en tot schadevergoeding gesteund was op de omstandigheid dat ze, evenals de vordering van levensonderhoud, hun grondslag vinden in een zelfde feit, er geen enkele reden meer is om thans al deze vorderingen niet toe te laten wanneer ze ontstaan zijn uit een overspelige gemeenschap; dat het tegenstrijdig zou zijn aan de ene kant het overspelig kind toe te laten een vordering tot onderhoud in te stellen tegen een man die, tijdens de conceptieperiode gehuwd was, en aan de andere kant de moeder van dit overspelig kind niet toe te laten tot een vordering tot vergoeding van kraamkosten en tot schadevergoeding, vermits al deze vorderingen op één zelfde feit zijn gesteund en het dus niet opgaat zich in het ons geval te beroepen op bovengemelde principes om ze in het andere geval te verwerpen;

Overwegende trouwens dat, in onderhavig geval blijkt dat het kind zich bevindt in een van de gevallen waarin het eventueel zou kunnen worden erkend en gewettigd door verweerder of waarin het tegen verweerder een vordering tot onderzoek naar het vaderschap zou kunnen instellen, vermits het geboren is meer dan driehonderd dagen na het bevelschrift van 8 oktober 1958, waarbij, in een procedure van echtscheiding tussen verweerder en zijn toenmalige echtgenote, aan deze laatste een afzonderlijke verblijfplaats werd toegekend; dat op deze procedure de echtscheiding werd uitgesproken en dat het kind niet de staat van wettig kind bezit;

Overwegende dat al de vorderingen dus ontvankelijk zijn in dit opzicht;

Overwegende dat het aan eiseres behoort te bewijzen dat verweerder met haar in gemeenschap heeft geleefd gedurende de wettelijke conceptieperiode, hetzij van 9 juli tot 6 november 1960, beide data inbegrepen;

Overwegende dat het bewijs van deze geslachtelijke gemeenschap slechts kan volgen uit één van de omstandigheden vermeld in artikel 340b B.W.;

Overwegende dat eiseres zich niet beroept op of het bewijs niet inbrengt van een geschreven erkenning van verweerder; dat zij echter voorhoudt dat, toen zij verweerder leerde kennen, zij zich voorstelde als ongehuwd; dat hun betrekkingen daarna intiemer zijn geworden, zodat zij zich verloofden; dat verweerder haar een huwelijksbelofte deed, dat die omgang met verweerder nog is blijven voortduren, alhoewel haar zwangerschap reeds duidelijk zichtbaar was; dat verweerder de gemeenschap zou hebben bekend tijdens een telefoongesprek;

Overwegende dat eiseres haar bewijs dus steunt op de omstandigheden vermeld in art. 340b, 2° en 4°; dat in die voorwaarden het bewijs van de betrekkingen en van de kenmerkende omstandigheden door alle middelen mogen worden bewezen; dat uit de voorgebrachte feiten zou blijken dat er, gedurende de conceptieperiode van het kind, tussen partijen een aanhoudende en algemeen bekende intimiteit heeft bestaan van die aard, dat ze gepaard ging met geslachtelijke gemeenschap;

Overwegende dat de door eiseres voorgebrachte

magnetische bandopname op zichzelf niet noodzakelijk als bewijselement dient uitgesloten; dat het echter gepast voorkomt de echtheid ervan te doen onderzoeken door een deskundige, vooraleer de waarde van dit bewijselement te beoordelen;

Overwegende dat verweerder zich beroept op de exceptie voorzien door artikel 340d B.W.; dat de ingeroepen feiten dit bewijs kunnen bijbrengen, op voorwaarde dat er uit kan worden besloten dat eiseres gedurende de wettelijke conceptieperiode gemeenschap heeft gehad met andere mannen;

Overwegende dat het echter zonder nut voorkomt het bewijs toe te laten van het feit dat verweerder gedurende de conceptieperiode gehuwd was of verloofd met een ander; dat zulks de mogelijkheid van gemeenschap met eiseres, in de gestelde omstandigheden niet uitsluit;

dat evenmin het bewijs dient toegelaten van de schaking, de hechtenis of de opsluiting, vermits eiseres die omstandigheden niet aanvoert;

.....

NOOT : Vorenstaand vonnis werd bij het in dit nummer eveneens opgenomen arrest van het Hof te Gent dd. 6 juni 1963 bevestigd.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e Kamer bis. — 17 oktober 1962.

Voorzitter : M. Ceulemans.

Rechtters : M.M. Majeau en Maes.

Advokaten : Mrs. Hellings loco Calewaert en De Weerd.

Samenscholingen (aansprakelijkheid van de gemeente voor). — Bevoegdheid van de vrederechter voor vorderingen beneden de 10.000 F. — Vereisten voor de aansprakelijkheid van de gemeente.

De artikelen 3 en 4 van de Ve titel van het decreet 10 Vendémiaire jaar IV regelden de burgerlijke vordering tegen een gemeente wegens schade ingevolge samenscholingen op haar grondgebied. Deze vordering was een accessorium van de strafprocedure en werd uitgeoefend door het openbaar ministerie. Met het verdwijnen der penale aansprakelijkheid van de gemeenten, verloren deze artikelen hun gelding. Nu het decreet geen voorzieningen heeft getroffen over de wijze waarop een benadeelde zijn rechten kan uitoefenen, moeten de gewone regelen betreffende de bevoegdheid worden toegepast.

Uit de samenvoeging van de artikelen 1 tot 3, 6 en 12 van titel IV en art. 1 van titel V van het decreet blijkt, dat de gemeente aansprakelijk is zowel wanneer de misdrijven gepleegd worden door een samenschooling, als wanneer zij er het gevolg van zijn.

Gemeente Terhagen t/ N.V. Heylen.

I. Betreffende de bevoegdheid.

Overwegende dat appellante de eerste rechter verwijt zich bevoegd te hebben verklaard, daar waar art. 4 titel V van het decreet van 10 vendémiaire, jaar IV, zou voorzien dat de vordering in kwestie behoort tot de uitsluitende bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg;

Overwegende dat het decreet van 10 vendémiaire jaar IV in zijn oorspronkelijke vorm zowel de burgerlijke als de penale aansprakelijkheid van de gemeenten had vastgelegd;

Overwegende dat het decreet nochtans in de eerste plaats het openbaar belang, zegge het behoud van rust en orde in het land op het oog had, en zodoende uitvoerig de strafprocedure ingericht heeft, daar het zowel op het gebied der procedure als der bevoegdheid stilzwijgend blijft aangaande de organisatie der burgerlijke rechtsvordering, behalve dan in zoverre deze vordering uitgeoefend wordt door het openbaar ministerie als accessorium bij de strafprocedure, waarvan zij ten andere een onderdeel uitmaakte noodzakelijk voor de bepaling der strafmaat;

Overwegende dat de artikelen dezer strafprocedure waaronder ook artt. 3 en 4 van titel V, afgeschaft zijn geworden ingevolge het verdwijnen van de strafrechterlijke aansprakelijkheid der gemeenten;

Overwegende dat zodoende van het decreet nog enkel het principe der civiele verantwoordelijkheid der gemeenten is overgebleven;

Overwegende dat bij het stilzwijgen van het decreet nopens de wijze waarop de benadeelde partij haar recht kan uitoefenen, de gewone regelen van bevoegdheid en procedure zoals bepaald bij de wet van 25 maart 1876 dienen in acht genomen te worden;

Overwegende dat de vordering minder dan 10.000 F zijnde, de eerste rechter zich op grond van art. 2 van voornoemde wet van 1876 terecht bevoegd heeft verklaard om van de eis kennis te nemen;

II. Ten gronde.

Overwegende dat het beroep gesteund is op de overwegingen dat het decreet slechts van toepassing zou zijn zo de schade veroorzaakt is geworden door een misdrijf begaan met openlijk machtsgebruik (force ouverte) of met geweld door een verzamelde groep of een samenschooling, voldoende belangrijk om veiligheidsmaatregelen vanwege de overheid uit te lokken;

Dat er in het dossier geen bewijs zou van te vinden zijn dan :

— het misdrijf de daad van een samenschooling is of evenmin de schade haar oorsprong zou vinden in de ophitsing door een samenschooling;

— er niet een onvoorzienbare daad werd gesteld;

— er een oorzakelijk verband bestaat tussen de samenscholingen en de wanordelijkheden der stakingsdagen enerzijds en de schade van geïntimeerde anderzijds;

Overwegende dat het vaststaat, alleszins door beroep niet betwist wordt dat

— einde december 1960 tot half januari 1961 een algemene staking was uitgebroken;

— de steenbakkerij van geïntimeerde één der enige bedrijven op het grondgebied van Terhagen en omgeving was, waar de arbeid niet onderbroken werd;

— er zich in de gemeente naar aanleiding van de staking verschillende relletjes hebben voorgedaan;

— in de avond van 6 januari 1961 stakingspiketten betogend door de straten van Terhagen zijn getrokken;

— in de nacht van 6 op 7 januari 1961 drie grote ruiten van het bureel van beroepene ingeworpen werden en een vierde sporen droeg van een baksteen die er met geweld was tegengeworpen;

Overwegende dat uit deze laatste omstandigheid blijkt dat de ruiten in kwestie niet zo maar in een momentele en louter persoonlijke uiting van baldadig-

heid konden vernield worden, doch zulks integendeel het gebruik van een aanzienlijk geweld en van aangepaste middelen vereiste;

Overwegende dat anderzijds weliswaar niet bewezen is dat het daarom de daad van een verzamelde groep of samenschooling zou betreffen;

Overwegende evenwel dat uit de verschillende bovenstaande elementen met zekerheid kan afgeleid worden dat zonder de voorafgaande betogingen, relletjes en samenscholingen en de daaruit voortspruitende opwinding en verhitte geesten, de schadeverwekkende feiten zich niet zouden hebben voorgedaan;

Overwegende dat zodoende de verantwoordelijkheid van beroepster vaststaat vermits uit de samenvoeging der artikelen 1 tot 3, 6 en 12 van titel IV en art. 1 van titel V van het decreet van 10 vendémiaire jaar IV, blijkt dat de gemeente gehouden is zowel wanneer de misdrijven gepleegd werden door verzamelde groepen of samenscholingen, als wanneer zij er het gevolg van zijn;

Overwegende dat het middel gebaseerd op de mogelijkheid dat het een voor beroepster niet voorziene daad zou kunnen betreffen, evenmin gegrond is vermits het zich voordoet van verzamelde groepen of samenscholingen, de gemeenten ook tot waakzaamheid dient aan te zetten voor de gewelddadige gevolgen die, uit oorzaak van de verwarring of aanhitsing eigen aan gezegde samenscholingen, er zouden kunnen uit voortspruiten;

Om deze redenen :

Evenals op grond van de overwegingen van de eerste rechter in het vonnis a quo, die hierbij uitdrukkelijk als hernomen verklaard worden;

De Rechtbank, zetelend in graad van hoger beroep, rechtdoende op tegenspraak, na beraadslaging;

Alle andere of strijdige besluiten verwerpend;

Verklaart het beroep ontvankelijk doch ongegrond;

Wijst dienvolgens het beroep af;

Bevestigt het vonnis a quo in al zijn beschikkingen;

Veroordeelt beroepster tot de kosten van beide aanleggen.

NOOT : In dit nummer wordt eveneens het bestreden vonnis van de Vrederechter te Boom van 26 oktober 1961 gepubliceerd.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE KORTRIJK

8 november 1962.

Voorzitter : M. Van Lerberghe.

Referendaris : M. Vandekerckhove.

Advokaten : Mrs. Gits en Claeys.

1. Bevoegdheid en aanleg. — Exceptie van litispendentie. — Plaatselijke bevoegdheid van de rechter waar een overeenkomst door briefwisseling is tot stand gekomen. — Aanhangigheid van een geding naar Duits en Belgisch recht.

2. Agentuur overeenkomst tussen Belgische en Duitse partijen. — Toepasselijk recht.

1. Ten aanzien van een verzoek tot verwijzing wegens litispendentie moet de rechter vooreerst onderzoeken in hoeverre hij volstrekt bevoegd is. Hij zal, wanneer hij plaatselijk onbevoegd is, geen verwijzing mogen uitspreken, maar zich onbevoegd moeten verklaren.

Inzake roerende geschillen over de nakoming van verbintenissen uit door briefwisseling tot stand gekomen overeenkomsten is de rechter van de plaats bevoegd, waar de aanbieder de aanvaarding van zijn offerte ontvangen heeft (art. 42 wet op de bevoegdheid).

Naar Duits recht komt ook het kontrakt door briefwisseling tot stand, daar waar het bericht omtrent de aanvaarding is ontvangen, althans indien de aanbieder mededeling van de aanvaarding van zijn offerte verwacht.

In het internationaal privaatrecht moet het van staat tot staat verschillend begrip der aanhangigheid van een vordering naar de processuele normen van de staat, waar het probleem zich stelt, beoordeeld worden. Volgens het Duitse recht wordt een eis aanhangig gemaakt door de rechtsgeldige aanzegging van de «Klage» aan de verweerder. In België wordt voor de Rechtbank van Koophandel de zaak aanhangig gemaakt nadat ter griffie de dagvaarding op de rol van de terechtzitting is ingeschreven, vermits de dagvaarding slechts tot de gedaagde en niet tot de rechter is gericht en haar processuele betekenis verliest wanneer zij niet op de rol wordt gebracht. Zodra de zaak echter op de rol is gebracht, geldt de eis als aanhangig gemaakt vanaf de datum van de betekening van de dagvaarding.

2. Belgische en Duitse partijen van een agentuur overeenkomst zijn in beginsel vrij het recht te bepalen, dat op hun rechtsverhouding toepasselijk zal zijn.

N.V. Vlaamse Tapijtweverij t./ Scherwath.

Toepassende artt. 2, 37 en 41 der wet van 15 juni 1935;

Gezien de daging van 11 oktober 1961, waarbij eiseres:

1. aan de rechtbank vordert jegens verweerder voor recht te zeggen dat deze op 28 februari 1961 eenzijdig een einde stelde aan de tussen partijen bestaande agentuurovereenkomst waardoor hij elk recht op provisie voor sindsdien aanvaarde bestellingen en op schadevergoeding of uitgangsvergoeding verbeurt;
 2. jegens verweerder de afgifte vordert, binnen de 24 uur der betekening van het vonnis, van tapijten en monsters in goede staat dit bij eiseres, zoniet betaling van 146.739 F + 25.000 F, stock of bedrag te verhogen of te verminderen tijdens het geding;
 3. jegens verweerder de betaling vordert van 451.643 F wegens aankoop van goederen met verrekening van provisiegetoed min 201.934 F, blijft 249.719 F met de rechterlijke rente en de kosten van het geding;
- Gehoord de beide partijen in haar middelen en besluiten, uiteengezet in het Nederlands;

I. *Exceptie van aanhangig geding.*

Overwegende dat verweerder, die zelf een vordering tegen de N.V. voor het Landsgericht te Hamburg instelde op 23 oktober 1961 (datum waaromtrent partijen akkoord gaan dat de aanhangigmaking voor de Duitse rechter gebeurde) zich op art. 15 van de Internationale Conventie tussen België en Duitsland, bij wet van 30 juni 1958 gesloten, beroept om voormelde exceptie te doen gelden;

Overwegende dat art. 15 bepaalt: « De rechtbanken van elk van beide staten moeten op verzoek van één van de partijen in het geding, zich ervan onthouden

uitspraak te doen over een eis wanneer omtrent dezelfde zaak en tussen dezelfde partijen reeds een eis aanhangig is vóór een rechtbank van de andere Staat, die naar luid van onderhavige Overeenkomst zou bevoegd zijn en indien hieruit een beslissing zou kunnen voortvloeien die op het grondgebied van de andere Staat zou moeten erkend worden »;

dat, volgens verweerder, de eis tussen dezelfde partijen en omtrent dezelfde zaak, reeds aanhangig was vóór de rechtbank in Duitsland op 23 oktober 1961, weze vóór het aanhangig-zijn van deze vordering van eiseres vóór de rechtbank van Koophandel te Kortrijk;

A. *Bevoegdheid.*

Overwegende dat de rechtbank, aan wie een verwijzing uit hoofde van aanhangig geding wordt gevraagd, eerst moet onderzoeken in hoeverre zij volstrekt bevoegd is;

dat beide partijen hier handelaars zijn en de rechtbank derhalve « ratione materiae et personae » bevoegd is;

Overwegende dat de verweerder, in mondelinge besluiten vóór de rechtbank, de plaatselijke bevoegdheid van de rechtbank betwist; dat wanneer de rechter, aan wie verwijzing wordt gevraagd, plaatselijk onbevoegd is, hij geen verwijzing moet uitspreken maar zich onbevoegd moet verklaren (De Paepe, T. I, pag. 327; Charleroi, 3 april 1882, Pas. 1883, 3, 36);

Overwegende dat voor overeenkomsten door briefwisseling ontstaan de wederzijdse verbintenissen van de partijen worden geboren ter plaatse waar de aanvaarding van de offerte van de aanbieder ter kennis van deze laatste is gekomen of, beter nog, door deze laatste is ontvangen (vernemings- of beter receptietheorie, zie Kluyskens, De Verbintenissen, 5e druk, 1948, nr. 18);

dat, gevolg daaraan, de rechtbank van de plaats waar de aanbieder de aanvaarding ontvangt bevoegd is om roerende geschillen, uit de overeenkomst ontstaan, te beslechten (Kluyskens, eod. loco, nr. 18, 4° en art. 42 der wet op de bevoegdheid);

dat ook naar Duits recht, zo de aanbieder mededeling van de aanvaarding der offerte verwacht, het contract tot stand komt daar waar de aanneming pas door de mededeling is voltrokken (Sohm: Vertragsschluss unter Abwesenden, Zeitschrift für ges. Handelsrecht, deel 17, blz. 187 en Kluyskens, eod. loco nr. 18, 4°);

Overwegende dat ter zake de offerte uitgaat van eiseres bij brief van 15 december 1955 en de aanvaarding van deze offerte bij verweerders brief van 2 januari 1956 te Kortrijk ontvangen wordt zodat de overeenkomst te Kortrijk is ontstaan;

dat het geschil tussen partijen gaat over de nakoming van verbintenissen uit deze overeenkomst voortvloeiend en de rechtbank derhalve plaatselijk bevoegd is;

B. *Exceptie.*

Overwegende dat de eerste daging van de N.V. dd. 18 juli 1961 verweerder overeenkomstig bedoelde conventie nooit zó bereikte dat het vonnis van Kortrijk, erop gewezen, zou moeten erkend en kunnen uitgevoerd worden in Duitsland zodat deze eerste daging ten opzichte van voormeld art. 15 geen rol speelt en zonder betekenis is;

Overwegende dat de tweede daging van de N.V. dd. 11 oktober 1961, volgens eiseres, de vordering hier aanhangig maakt op 11 oktober 1961, terwijl verweerder betoogt dat deze vordering slechts op 10 november 1961

aan hem rechtsgeldig werd aangezegd en betekend zodat de aanhangigheid enkel op die datum ontstond ;

Overwegende dat de rechtskwestie is : wat betekenen in de Internationale Conventie de woorden «Wanneer... reeds een eis aanhangig is vóór een rechtbank van de andere Staat» ?

dat inderdaad de rechtbank niet moet onderzoeken indien deze rechtbank naar luid van de Internationale Conventie bevoegd is en indien dit vonnis in Duitsland zou moeten erkend worden daar de beide partijen dienaangaande positief antwoorden ; ,

Overwegende dat de «aanhangigheid», verschillend van staat tot staat, in het internationale privaatrecht moet beoordeeld worden volgens de processuele normen van de Staat waar het probleem zich stelt (cfr. De Paepe, B.J. 1884, p. 232) ;

dat de eis in Duitsland aanhangig wordt door de rechtsgeldige aanzegging van «die Klage» aan de verweerder, weze ter zake op 23 oktober 1961 ;

dat de vordering van de N.V. volgens het Belgisch procesrecht aanhangig wordt vóór de Rechtbank van Koophandel alhier op 11 oktober 1961 en dit om de volgende juridische redenen ;

Overwegende dat elke rechtsingang aanvangt met een dagvaarding, wat niet betekent dat het uitbrengen van een dagvaarding zonder meer de zaak bij de rechtbank aanhangig maakt : het begin van de rechtsingang houdt op zichzelf de aanhangigheid van de zaak niet in ;

Overwegende dat de zaak vóór de rechtbank aanhangig wordt nadat zij op de rol van de terechtzitting is ingeschreven ;

dat ter griffie van de rechtbanken van koophandel in België een rol wordt gehouden waar de eiser zich moet aanmelden om de zaak op de rol te laten inschrijven, daar de dagvaarding slechts tot de gedaagde niet tot de rechter is gericht en deze van de wil van de eiser om de zaak berecht te zien slechts in kennis is gesteld door de rolzetting want zonder deze kan de rechtbank van de zaak geen kennis nemen en is de eis niet aanhangig ;

Overwegende dat de dagvaarding haar processuele betekenis verliest indien de zaak niet op de rol is gebracht, naar believen van eiser ; dat het geding echter vóór de rechtbank aanhangig is vanaf de daging zodra de rolzetting behoorlijk is geschied (Verbr. 1 december 1892, Pas. 1893, I, 44 ; Hof Luik, 19 nov. 1913, Pas. 1914, II, 8 ; R.P.D.B., V° Exceptions, nr. 91 ; Van Lennep, T. I nr. 204 ;

en in verband met de rolzetting : R.P.D.B., V° Exceptions nr. 92 ; Aarlen, 10 mei 1890, P.P. 1893, nr. 227 ; Verviers, 21 december 1892, P.P. 1893, nr. 707) ;

Overwegende dat geen ander bijzonder wetsvoorschrift, waarin van een anderssoortig aanhangig-zijn van de zaak vóór de rechtbank van koophandel sprake is, bestaat ;

dat door het behoorlijk naleven van de betekeningvoorschriften de dagingsdatum geldt als datum van aanhangigmaking, de rolzetting in die zin terugwerkend tot op de datum van de behoorlijke betekening ;

dat de aanhangigheid niet door het gerechtelijk contract maar door de akte van rechtsingang, weze de daging, geschiedt (Van Lennep, T. I nr. 204) ;

Overwegende dat aldus de daging van eiseres, dagtekenend van 11 oktober 1961, aan dezelfde zaak als die hangend tussen dezelfde partijen voor de Duitse rechter, waar de aanhangigheid begon op 23 oktober 1961, een vroeger aanhangigheid heeft verleend dan die vóór de Duitse rechter, dit volgens het Belgisch procesrecht ; dat dienvolgens de exceptie van verwijzing wegens

litispendinge, opgeworpen door de verweerder en steunend op art. 13 van de Internationale Conventie, niet opgaat ;

II. Bodemrecht.

Overwegende dat de rechtsbetrekkingen tussen partijen in hoofdzaak worden gevormd door de handelsagentuurovereenkomst, dewelke, naar Belgisch recht, ondergebracht wordt onder de ondernemingskontracten, sectie verhuring van bepaalde diensten (louage d'industrie) ;

dat deze betrekkingen tussen de Duitse handelsagent en de Belgische principaal — waarbij bijkomstig enkele betrekkingen van koop-verkoopovereenkomsten komen — dienen beslecht te worden op grond van Duits recht, zegt de verweerder, Belgisch recht, betoogt de eisende partij ;

Overwegende dat partijen in beginsel vrij zijn het op hun rechtsverhoudingen toepasselijk recht te bedingen hetzij door een uitdrukkelijke wilsuiting, hetzij door een stilzwijgende maar duidelijk-blijkende wilsuiting, hetzij door de vermoedelijke wil van de beide partijen (zie dienaangaande Dr. H.J. Maier en Dr. H.J. Meyer-Marsilius : de handelsagent in de Europese Economische Gemeenschap, Eurolibri blz. 46 en vlg.) ;

Overwegende dat de verweerder nopens deze kwestie niet heeft geconcludeerd en evenmin, gevolg daaraan, de andere elementen van het bodemgeschil heeft aangesneden zodat de rechtbank de debatten heropent en aan de partijen oplegt dienaangaande te besluiten ;

Om deze redenen :

De rechtbank, alle andere besluiten afwijzend, Verklaart zich bevoegd,

Wijst de door de verweerder opgeworpen exceptie van verwijzing wegens aanhangig geding af ;

Beveelt de heropening van de debatten en beveelt aan de verweerder ten gronde tot uitputting van zijn middelen te concluderen ;

Verzendt de zaak op 29 november 1962 in voortzetting ;

Kosten voorbehouden ;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande elke voorziening en zonder borgstelling.

VREDEGERECHT TE BOOM

26 oktober 1961.

Rechter : M. Monballiu.

Advokaten : Mrs. De Weerd en Calewaert.

Samenscholingen (aansprakelijkheid van de gemeente voor). — Bevoegdheid van de vrederechter voor vordering beneden de 10.000 F. — Vereisten voor de aansprakelijkheid van de gemeente.

De vordering van de benadeelde partij tegen de gemeente wegens door samenscholingen aangerichte schade is onderworpen aan de algemene regels betreffende de bevoegdheid. Het voorschrift van art. 4 van de vijfde titel van het decreet van 10 Vendémiaire jaar IV, waarbij aan de burgerlijke rechtbank (rechtbank van eerste aanleg) bevoegdheid werd opgedragen om de door de gemeenten te betalen schadevergoeding vast te stellen, geldt — evenals talrijke andere bepalingen — niet meer.

Derhalve zal een vordering beneden de 10.000 F onder de bevoegdheid van de vrederechter ressorteren.

De gemeente is tot betaling van schadevergoeding gehouden zodra bewezen is, dat de schade door samenscholingen ontstaan is of er het gevolg van is. In de onderhavige zaak geen bewijsovereenkomstig art. 5 van titel V van voormeld decreet.

N.V. Heylen t/ Gemeente Terhagen.

Overwegende dat de eis van aanlegster strekt tot betaling door verweerster van een som van 5.692 frank, zijnde de schade door aanlegster geleden in de nacht van 6 op 7 januari 1961, ingevolge het inwerpen en verbrijzelen van drie grote ruiten van haar bureelgebouwen;

Overwegende dat verweerster de eis betwist en hier toe allereerst laat gelden dat hij niet ontvankelijk is wegens onbevoegdheid van de rechtbank, en vervolgens dat hij alleszins ongegrond is omdat terzake niet bewezen is dat de daad waardoor aanlegster schade leed het gevolg zou geweest zijn van om het even welke voorafgaandelijke samenschooling;

I. Betreffende de bevoegdheid.

Overwegende dat verweerster aanvoert dat overeenkomstig titel V artikel 4 van het Decreet van 10 Vendémiaire jaar IV de rechtbank van eerste aanleg te sluitend bevoegd is om over de eis van aanlegster te kennen;

Dat aanlegster dit betwist en aanvoert dat overeenkomstig artikel 2, eerste lid van de wet van 25 maart 1876 op de bevoegdheid de rechtbank van vrede bevoegd is;

Overwegende dat rechtsleer en rechtspraak eensgezind aanvaarden dat vele en zelfs de meeste bepalingen van het Decreet van 10 Vendémiaire jaar IV niet meer gelden hetzij omdat ze als gelegenheidsbepalingen samen met de oorzaken der wet verdwenen zijn, hetzij omdat ze door latere wettelijke bepalingen werden afgeschaft, hetzij ten slotte omdat ze in onbruik zijn geraakt;

Dat dan ook algemeen wordt aanvaard dat van het Decreet nog alleen zijn overgebleven en gelden het fundamenteel principe van de verantwoordelijkheid der gemeenten voor schade aangericht door samenscholingen en de principes die er noodzakelijkerwijze uit voortvloeien (cfr. Ronse G.: De aansprakelijkheid der Gemeente wegens schade aangericht ten gevolge van Samenscholingen, blz. 33, n° 12; Cass. 3 februari 1887, Pas. 1887, I, 62; Advies Procureur-generaal Pholien bij Cass. 24 juni 1915, Pas. 1915/16, I, 367);

Dat aldus het principe van de strafrechtelijke aansprakelijkheid der gemeente en de vordering van het Openbaar Ministerie, zoals deze geregeld werd in Titel V van het Decreet zijn afgeschaft;

Dat in een ministerieel schrijven van 12 november 1838 de toenmalige Minister van Binnenlandse Zaken uitdrukkelijk verklaarde dat al de beschikkingen van Titel V van het Decreet door onbruik zijn afgeschaft (cfr. Pasinomie 1839, blz. 498);

Overwegende dat door het Decreet alleen de vordering van het Openbaar Ministerie geregeld werd, en niet deze van de benadeelde partij;

Dat deze vordering van de benadeelde partij als zodanig bijgevolg onder toepassing valt van de algemene regels inzake rechtspleging (cfr. Giron, Dictionnaire de droit administratif, T. III, blz. 314 en 315; Advies

van Procureur-generaal Pholien bij Cass. 24 juni 1915, Pas. 1915/16, I, 367);

Overwegende dat terzake dan ook artikel 2 van de wet van 25 maart 1876 op de bevoegdheid toepasselijk is en de rechtbank derhalve bevoegd is;

Dat de eis van aanlegster bijgevolg ontvankelijk is;

II. Ten gronde.

Overwegende dat uit de gegevens der zaak, onder meer het voorgebrachte afschrift van het P.V. n° 9 der Rijkswachtbrigade van Rumst, blijkt dat tijdens de wanordelijkheden der laatste dagen der staking in de nacht van 6 op 7 januari 1961 drie grote ruiten van het bureelgebouw van aanlegster werden verbrijzeld en dat een vierde ruit, die niet werd verbrijzeld, nog de sporen vertoonde van een baksteen die er met geweld was tegen geworpen;

Dat aanlegster, bij het indienen van haar klacht, als haar mening te kennen gaf dat deze ruiten werden verbrijzeld door stakerspiketten die de avond van de feiten nog door de straten gingen van de gemeente;

Overwegende dat verweerster haar verantwoordelijkheid betwist en hiertoe laat gelden dat ter zake niet bewezen is dat de schade het gevolg zou zijn van een samenschooling en niet van een plotse niet te voorziene daad van een enkeling;

Overwegende dat het, met betrekking tot de verantwoordelijkheid van de gemeente, niet nodig is dat de aanslag die de schade veroorzaakte, rechtstreeks door de samenschooling werd gepleegd;

Dat het volstaat dat de schade het gevolg is van, en zijn oorsprong vindt in, de ophitsing door de samenschooling zelf teweeggebracht (cfr. J. Ronse, Aansprakelijkheid der Gemeente wegens schade aangericht ten gevolge van samenscholingen, blz. 89, n° 98; Cass. 7 april 1927, Pas. 1927, I, 208);

Dat dit terzake het geval is en het oorzakelijk verband tussen de samenscholingen en de wanordelijkheden der stakingsdagen en de schade door aanlegster geleden vaststaat;

Overwegende dat overeenkomstig artikel 5 titel IV van het Decreet verweerster slechts ontlast wordt van haar verantwoordelijkheid wanneer zij bewijst dat de aanslag gepleegd werd door personen die geen inwoners zijn van de gemeente en zij bovendien al de maatregelen heeft getroffen die in haar macht lagen ter voorkoming van het misdrijf;

Dat verweerster in gebreke blijft dit bewijs harer ontlasting te leveren en bijgevolg verantwoordelijk is voor de schade door aanlegster geleden;

Dat de omvang dezer schade niet wordt betwist en in totaal 5.692 F bedraagt;

Dat de eis derhalve gegrond is;

Om deze redenen :

Wij, Vrederechter, rechtdoende tegensprekelijk;

Alle andere en strijdige besluiten verwerpend;

Verklaren de eis van aanlegster ontvankelijk en gegrond;

Veroordelen dienvolgens verweerster aan aanlegster te betalen de som van 5.692 F, met de vergoedende intresten sedert 7 januari 1961 en de gerechtelijke intresten.

NOOT : Vorenstaand vonnis werd in beroep door de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen de 17 oktober 1962 bevestigd. Dit laatste vonnis is in dit nummer eveneens opgenomen. Beide beslissingen wijken af van de cassatierechtspraak en de rechtsleer, maar steunen op de conclusies van procureur-generaal Pholien voor cassatie 24 juni 1915, Pas. 1915-1916, I, 367.

BOEKBESPREKING

I. Claeys Bouuaert. — *De aanslag*. — Brussel, Ferd. Larcier. 1963.

Het door de firma *Ferd. Larcier* gepubliceerde werk «*De aanslag*» werd door *Dr. Jur. I. Claeys Bouuaert* bij de Faculteit der Rechten te Gent als proefschrift ingediend met het oog op het bekomen van de titel van geaggregeerde voor het hoger onderwijs. Dat die titel aan de gegadigde werd toegekend, is reeds een voldoende bewijs van de wetenschappelijke waarde van de nieuwe publikatie.

In dit pas verschenen boek wordt voor de eerste maal in onze rechtsleer het begrip *aanslag* — d.i. de eenzijdige rechtshandeling waardoor de bevoegde overheid het bestaan vaststelt van een bepaalde belastingsschuld ten laste van een geïdentificeerde schuldenaar en een uitvoerbare titel opmaakt om de verschuldigde belasting in te vorderen — op voortreffelijke wijze, grondig en systematisch behandeld.

Met betrekking tot de aanslag — waardoor dus de latente, onvolmaakte, materiële schuld van de belastingplichtige tegenover de fiscus opgaat in een welbepaalde, eisbare, formele schuld — moet worden vermeld, dat voor dit gedeelte van het zg. *formele* fiscaal recht «de bestaande wetteksten uiterst bondig en zeer gebrekkig zijn: voor heel wat belangrijke problemen bestaat geen enkele tekst» (p. 145) en dat dan ook in de praktijk dienaangaande talrijke problemen gerezen zijn.

Een van de voornaamste verdiensten van de auteur is dienvolgens dat hij van die problemen een volledige inventaris heeft opgemaakt, dat hij de rechtsregelen heeft geordend die voor de oplossing ervan werden toegepast en dat hij aldus een algemene theorie van de aanslag in het Belgisch fiscaal recht heeft opgebouwd.

Om daartoe te geraken, heeft de heer *Claeys Bouuaert* eerst een synthetische en vervolgens een analytische studie van de aanslag gemaakt.

In het synthetische gedeelte worden de aard, de juridische kenmerken en de rechtsgevolgen van de aanslag ontleed en wordt terecht het verband van het belastingrecht met het administratief recht aange-toond (vele problemen inzake aanslag moeten immers opgelost worden aan de hand van de op het stuk van het administratief recht geldende beginselen!) : hierbij wordt hoofdzakelijk gesteund op de wordingsgeschiedenis van onze belastingbesturen, alsmede op de ontwikkeling van de (veelal onvolledige) wetgeving en van de rechtspraak.

Die synthetische studie dient logischerwijze als basis voor het tweede gedeelte, waarin de analytische studie over de aanslag voorkomt; m.a.w. waarin aan de talrijke bovenvermelde problemen betreffende het vestigen en het tenuetgaan van aanslagen een diepgaand analytisch onderzoek wordt gewijd.

Dat de auteur in zijn opzet geslaagd is, zal geen verwondering baren, want hij is door zijn praktijk en ervaring als advocaat van de fiscus en als assistent bij de colleges over fiscaal recht aan de Gentse Universiteit, sedert jaren vertrouwd met het door hem behandelde onderwerp. Trouwens is hij niet aan zijn «proefstuk», want hij kan bogen op een serie van belangwekkende publikaties over belastingvraagstukken!

Om alle misverstand te vermijden, lijkt het nodig erop te wijzen dat, niettegenstaande het gaat om een onbetwistbaar waardevolle wetenschappelijke prestatie

— waarvan de verdiensten, spijtig genoeg, niet tot hun recht kunnen komen in de beperkte ruimte die aan deze recensie wordt toegemeten — ook de beoefenaars van het fiscaal recht veel nut uit «*De aanslag*» kunnen halen, aangezien zij daarin een uitgebreide en betrouwbare documentatie zullen aantreffen over de verschillende aspecten van de aanslagprocedure en over velerlei vraagstukken in verband met die procedure (navordering van belastingen, bevoegdheid van de directeur inzake supplementen bij bestaande aanslagen, enz., enz.). In dit verband wordt opgemerkt dat — daar waar het nodig of nuttig bleek — reeds rekening werd gehouden met de wet van 20 november 1962 (fiscale hervorming) en dat een omstandige inhoudsopgave, alsmede een alfabetische zakenregister de raadpleging van het boek vergemakkelijken.

«*De Aanslag*» is dan ook een publikatie waarmee de auteur ten zeerste moet worden gefeliciteerd en dat thuishoort op de werktafel van al wie zich met belastingaangelegenheden moet inlaten.

Ten slotte wordt de aandacht erop gevestigd dat, om in te tekenen en het boek franco te ontvangen, het volstaat 457 F te gireren op de postrekening nr. 423.75 van de N.V. Ferd. Larcier, Miniemenstraat 39, Brussel 1, en op de strook te vermelden «*Claeys Bouuaert - De Aanslag*».

Prof. Dr. F. Amerijckx.

BIBLIOGRAPHIE

Nederland

- Boer J. en A. Hijmans*, Verenigen en vergaderen. Techniek en functie. 's-Gravenhage, Nijgh & Van Ditmar.
- Brouwer C.*, Vrede en vrijheid. Duel om het kernwapen. 's-Gravenhage, Van Keulen.
- Christiaanse J. H.*, Student en fiscus. Een Fiscale handleiding voor de studerenden en hun ouders. 4e dr. Amsterdam. FED.
- Dijk P. L.*, Recht rondom huis en gezin. 2e dr. Amsterdam, FED.
- Jonkers W. H. A.*, Oorzakelijkheids- of schuldcriminologie? Openbare les. Nijmegen, Dekker & Van de Vegt.
- Lyons F. S. L.*, Internationalism in Europa 1815-1914. Leiden. A.W. Sijthoff.
- Pieters J. M.*, Besturen. Lezing gehouden in het kader van de serie Principiële bestuurskunde, 's-Hertogenbosch L.C.G. Malmberg.
- Sayers R. S.*, Het moderne bankwezen. Vert. door A. J. Richel. Utrecht, Het Spectrum. Aulaboeken. Het wetenschappelijke pocketboek. Onder hoofddred. van F. J. J. Buytendijk.
- Schakel M. W.*, De burgemeester in de kleine gemeente. De man in de binnenbocht. Arnhem. G. W. van der Wiel & Co/Vuga Boekerij. Bestuurlijke verkenningen. Serie uitgaven betreffende de werking van het openbaar bestuur, de inrichting daarvan en de verhouding tussen bestuur en bestuurden. Onder red. van H. A. Brasz. A. Kleijn en J. in 't Veld.
- Sexuele criminaliteit*, Criminologische studiën onder red. van W.P.J. Pompe en G. Th. Kempe, Nieuwe reeks, Publicaties van het Criminologisch en strafrechtelijk instituut aan de Rijksuniversiteit te Utrecht. Assen, Van Gorcum & Co.

Soest H.W. van, De civielrechtelijke èggèh (garantie-overeenkomst) in de Griekse papyri uit het ptolemaeische tijdvak. Mit einer deutschen Zusammenfassung. Leiden, E.J. Brill.

Vastrick J. C. en C. S. de Jong, De organisatie van de mechanische administratie. 's-Gravenhage, G. Delwel.

Versteeg Th. A., Overzicht van privaatrechtelijke uitspraken van de Hoge raad. Gepubliceerd in het tweede halfjaar van 1962. 's Gravenhage. A. Jongbloed & Zoon.

Vries C. de, en G. van der Linde, De algemene wet inzake rijksbelastingen, Amsterdam, FED.

Frankrijk

Bahramy A., La Législation internationale du travail et son influence sur le droit iranien. Dalloz.

Billy J., Les Techniciens et le Pouvoir. Presses Univ. de France.

Cahier Ph., Le Droit interne des organisations internationales. Pédone.

Castro R., Le Bail commercial. Sirey.

Clodic A., Guide pratique de législation et de jurisprudence sur les V.R.P. et les agents commerciaux. Eyrolles.

Dupeyroux J. J., Sécurité sociale. Sirey.

Durand P. M. J., Droit des transports internationaux. Sirey.

Fabre Fr., Morin R. et Serieyk A., Les Sociétés locales d'économie mixte et leur contrôle. Berger-Levrault.

Imbert J. Sautel G. et Boulet-Sautel M., Histoire des institutions et des faits sociaux, 2e édit. Coll. Thémis. Presses Univ. de France.

Julliot de la Morandière, Droit civil. T. II. 3e édit. Dalloz.

Kis A., Répertoire de la pratique française en matière de droit international public. T. IV. Les Communications internationales et le commerce international. Edit. de C.N.R.S.

Laferrière J. et Lévy D., La Responsabilité quasi-délictuelle de l'Etat aux U.S.A. Edit. Montchrestien.

Larguier J., La Procédure pénale. Presses Universitaires de France.

Launais H. et Accarias L., Droit pénal spécial des sociétés par actions et des sociétés à responsabilité limitée. Dalloz.

Levasseur G. et Chavanne A., Droit pénal et procédure pénale. Sirey.

Loire J.G., Napoléon au Conseil d'Etat. Berger-Levrault.

Mancini J.-G., Prostitution et proxénétisme. Presses Univ. de France.

Mazeaud H. et L. et Mazeaud J., Leçons de droit civil T. III. Edit. Montchrestien.

Puget H., Lois et décrets de 1962. Paul Dupont.

Rideau M., Précis de législation du travail, 2e édit. III. Dunod.

Engeland

Adrian C., Governing Our Fifty States and Their Communities. McGraw.

Bergler E. & J. Meerloo, Justice and Injustice. Grume & S. Heinemann Med.

Cardozo B., The Growth of the Law. Yale U.P.

Ewart A., The World's Wickedest Men. Oldbourne.

Field Xenxia, Under Lock and Key. Parrish.

Hanson A., Death Duties. Sweet & M.

Hargreaves A. D., An Introduction to the Principles of Land Law. Sweet & M.

Hodge J. H., Famous Trials. Penguin.

Holmes Oliver Wendell, The Common Law, Harvard lib, Harvard U.P. ? Oxf.

International Bar Assn. Conference. Nijhoff.

Jackson E., Leading Cases on the Law of Rating. Butterworth.

Jolowicz H. F., Lectures on Jurisprudence. Athlone P.

Khosla G.D., Murder of the Mahatma. Chatto.

Kiralfy A. K. B., The English Legal System. 3th ed. Sweet & M.

Moeran E., Practical Conveyancing. Oyez Pubns.

Nwabueze B.O., The Machinery of Justice in Nigeria. Butterworth.

Pearlman M., The Capture and Trial of Adolf Eichmann. Weidenfeld & N.

Pollak O., The Criminality of Women. Yoseloff.

Pound R., The Development of Constitutional Guarantees of liberty, Yale U.P.

Roxburgh Sir R., The Origins of Lincoln's Inn. Camb. U.P.

Telling A.E., Planning Law and Procedure. Butterworth.

Ullyett K., Crime Out of Hand. M. Joseph.

Wilton G.W., Fingerprints Swan Song of Old « Dr. Fingersprints » Tantallon P. N. Berwick. East Lothian.

Oostenrijk

Brezina Otto, Der Gleichheitsgrundsatz nach dem deutschen Grundgesetz, Wien, Inst. f. Finanzwissenschaft u. Steuerrecht. 1963.

Chiff Herbert, Opferfürsorgegesetz. Mit Erl. v. Herbert Chiff Albert Markovics. Wien, österr. Gewerkschaftsbund 1963.

Das Naturrecht in der politischen Theorie Hrsg. v. Franz-Martin Schmölz. Wien, Springer 1963.

Dokumentation der Gesetze und Verordnungen Osteuropas. (DVGO). Hrg. v. W. Krallert u. O. Langer. Wien, Osterr. Inst. f. Bibliographie (1957: Arbeitsgemeinschaft f. Ostforschung; 1958 ff.: Arbeitsgemeinschaft Ost); München, Gesetzes- und Verordnungsdienst 1955-63. Gesetze u. Verordnungen Albaniens; Bulgariens; Jugoslawiens; Polens; Rumäniens; d. Sowjetunion; d. Tschechoslowakei; Ungarns.

Edelmayer Heinz, Rechtsbeziehungen zwischen Ehegatten nach bürgerlichem Recht und ihre steuerliche Wertung. Wien, Inst. f. Finanzwissenschaft u. Steuerrecht. 1963.

Ermacora Felix, Handbuch der Grundfreiheiten und der Menschenrechte, Ein Kommentar zu den österr. Grundrechtsbestimmungen. Wien, Manz 1963.

Hans Josef, Wegweiser durch Österreichs Bundesgesetzgebung. 1945-1963. 16 Aufl. d. Wegweiser Serie. Stand vom 1 Aug. 1963. Klagenfurt, Ausstellungsstr. 3 Hans 1963.

Strasser Rudolf, Einführung in das österreichische Arbeitsrecht. Osterr. Gewerkschaftsbund 1963.

Wagner J., Handels- und Wechselrecht. 6 Aufl. Wien, österr. Gewerbeverl.

Zwitserland

Bahramy Almad-Ali, La législation internationale du travail et son influence sur le droit iranien. Aspects internationaux du problème du développement économique et social. Préf. de Alexandre Berenstein, Genève, Broz, 1963.

- Egli Josef*, Der Erlosenwald. Rechtsgeschichtliche Abhandlung. Stans Komm. Buchdr. von Matt. 1963. Karten.
- Gauye Oscar*, Inventar zur Dokumentation über die Erarbeitung des schweizerischen Zivilgesetzbuches 1885-1907. Basel, Komm. Helbing & Lichtenhahn 1963.
- Hindermann Walter Eduard*, Leitfaden für den Abschluss von Verträgen. Eine Sammlung von Vertrags-Vorlagen für die tägliche Praxis, mit Erläuterungen für individuelle Fälle. 4. Aufl. Zürich, Verlag Organisator 1963.
- 2° *Journée juridique*, 13 octobre 1962. Jean Graven. Georges Brosset. Pierre Lalive. Charles A. Junod, Genève, Georg. 1963.
- Kern Theodor*, Le régime de l'autorisation pour les entreprises de projection de films. Trad. de Philippe. Clarc. Zurich, Ed. polygraphiques. 1963.
- Mattmann Fritz*, Die Anspruchs- und Klagerechtsverwirkung aus prozessualen Gründen in den schweizerischen Zivilprozessgesetzen. Winterthur. Keller. 1963.
- Nellen Alfred*, Die Regelung des gewerblichen Strassenverkehrs in der Schweiz von 1920 bis 1960 unter besonderer Berücksichtigung der Vereinbarung Schiene/Strasse von mai 1952, Winterthur, Keller, 1963.
- Die Praxis der Bundessteuern*. Basel, Verlag für Recht und Gesellschaft. Losebl. Ausg.
- Schmid Bruno*, Die Gerichtsherrschaft Maur, Zürich, Leemann, 1963. Kartenskizzen.
- Sieber Hugo*, L'initiative sur le droit foncier. Trad. par Raymond Deonna. Berne. Staempfli. 1963.
- Trozler Franz*, 1847-1848. Ein bewegtes Jahr luzernischer Verfassungsgeschichte. Buchdr. von Matt, 1963.
- Veillard-Cybulsky Maurice, Veillard-Cybulsky Hanka*, Les jeunes délinquants dans le monde. Ce qu'ils font, ce qu'ils sont, ce qu'on fait pour eux. Préf. de Jean Chazal, Neuchâtel, Delachaux & Niestlé, 1963.
- Wehrli Christoph*, Die Reformationskammer. Das Zürcher Sittengericht des 17. und 18. Jahrhunderts. Winterthur, Keller, 1963.

Duitsland

- Apfelbaum P.*, Mein Testament, unangreifbar, zweifelsfrei, vernünftig. von Erich Bauer. 4. unveränd. Aufl. Stuttgart, Schäfer 1961.
- Bauer Erich*, Rechtsschutz für Kraftfahrer. Stuttgart, Schaffer 1963.
- Beemelmans Hubert*, Die gespaltene Gesellschaft. Zur Auswirkung von Enteignungsmassnahmen auf jurist. Personen. - Frankfurt/M. Berling Metzner 1963.
- Beier Friedrich-Karl*, Der Schutz geographischer Herkunftangaben in Deutschland. - Weihheim/Bergstr. Verl. Chemie 1963.
- Bernhardt Rudolf*, Die Auslegung völkerrechtlicher Verträge, insbesondere in der neueren Rechtsprechung internationaler Gerichte. Köln, Berlin, Heymann, 1963.
- Böckstiegel Karl-Heinz*, Die allgemeinen Grundsätze des Völkerrechts über Eigentumsentziehung. Eine Untersuchung zu Art. I. d. Zusatzprotokolls z. Europäischen Menschenrechtskonvention. Berlin, de Gruyter 1963.
- Cohn Ernst-Joseph*, Die angrenzenden Rechte im englischen Recht, Berlin u. Frankfurt a. M. Vahlen 1963.
- Eicher Heinz u. Winfrid Hasse*, Die Rentenversicherung der Arbeiter und der Angestellten. 2. Aufl. Erg. H. München.
- Fischer Erwin*, Deine Rechte im Staat. Eine gemeinverständl. Darstellung d. Grundrechte. 11. verb. Aufl. Frankfurt a. M. Berlin, Metzner 1963.
- Grapengeter Andrew, u. Hermuth Burmester*, Gesundheitsrecht. - Sammlung von Gesetzen, Verordnungen u.a. öffentl. recht. Vorschriften d. Bundes u.d. Freien u. Hansestadt. Hamburg, Christen.
- Grethlein Gerhard*, Problematik des Verschlechterungsverbotes im Hinblick auf die besonderen Massnahmen des Jugendrechts. Luchterhand 1963.
- Haegel Karl*, Die Verträge des täglichen Lebens. Allgemeinverständl. Darstellung mit vielen Musterverträgen. 6. Aufl. Bonn, Stollfuss. 1963.
- Haegel Karl*, Beurkundung eines Nottestaments durch den Bürgermeister. Mit e. Überblick über d. Erbrecht u.d. Erbschaftsteuerrecht. Stuttgart München, Hannover, Boorberg.
- Hasse Johann Christian*, Die culpa des römischen Rechts, Eine zivilist. Abhandlung. Neudr. d. von August Bethmann-Hollweg besorgten 2. verm. Ausg. Aalen, Scientia Verl. 1963.
- Hanisch Hans*, Moderne Tendenzen des englischen Ehegüterrechts verglichen mit den Grundzügen des gesetzlichen Güterstandes in der Bundesrepublik. Frankfurt/M. Berlin, Metzner 1963.
- Hessdörfer Ludwig*, Der Rechtsstaat. Sein Wesen u. Wege zu seiner Verwirklichung. Stuttgart, Schäffer 1961.
- Hueck A.*, Recht der Wertpapiere 9. durchges. Aufl. Berlin u. Frankfurt a. M. Vahlen 1963.
- Hubmann Heinrich*, Das Filmrecht des deutschen Regierungsentwurfs. Das Urheberrecht und der Film. Von Vojislav Spair. Berlin u. Frankfurt a.M. Vahlen 1962.
- Kohlhaas Max*, Die Stellung der Staatsanwaltschaft als Teil der Rechtsprechenden Gewalt. Luchterhand 1963.
- Kötter Friedrich*, Die Besteuerung der Rechtsanwälte und Notare. Stuttgart. Schäffer 1958.
- Kraus Herbert*, Internationale Gegenwartsfragen. Völkerrecht, Staatenethik, Internationalpolitik, Ausgew. kleine Schriften, Würzburg, Holzner 1963.
- List Heinrich*, Die Selbstanzeige im Steuerstrafrecht. Stuttgart, Schäffer 1961.
- Löthmar Walter u./Herbert Hustadt*, Die gesetzliche Unfallversicherung unter besonderer Berücksichtigung der Beziehungen zwischen Berufsgenossenschaften und Krankenkassen. Essen. Essener Verl. f. Sozialversicherung 1963.
- May Georg*, Die kanonische Formpflicht beim Abschluss von Mischehen. Paderborn, Schöningh 1963.
- Nass Gustav*, Ursprung und Wandlungen des Schuld-begriffs, Ein Beitr. d. psycholog. Anthropologie z. Evolution d. Rechtsdenkens. Luchterhand 1963.
- Raiser Ludwig*, Das Recht der allgemeinen Geschäftsbedingungen. Bad Homburg, v.d. H. Gentner 191.
- Rau Günter u. Erich Gert Dürrwachter*, Die Mehrwertsteuer. Was ist sie? Was will sie? Wie wirkt sie? Mit e. Geleitw. von Otto Schmidt. Köln, O. Schmidt, 1963.
- Riedel Hermann*, Fotorecht für die Praxis, Unter bes. Berücks. d.d.t. u. österreich. Urheberrechts. München, Verl. Grossbild-Technik 1961.
- Ridder Helmut Karl Johannes*, Freiheit der Kunst nach dem Grundgesetz. The Freedom of art accor-

ding to the basic Law. La Liberté de l'art selon la loi fondamentale. La libertad del arte segun la ley constitucional. Berlin u. Frankfurt a. Vahlen 1963.

Schlessmann Karl, Der Arbeitsvertrag. Abschluss u. Inhalt. 3 völlig neu bearb. Aufl. München. Verl. Moderne Industrie 1963.

Schneider Egon, Rechtswissenschaft. Eine Einf. in d. Studium. Düsseldorf, Müller-Albrechts 1963.

Seelig E., Lehrbuch der Kriminologie, 3 Aufl. Neubearb. u. erg. von Hanns Bellavic. Darmstadt. Stoytscheff 1963.

Servatius R., Verteidigung Adolf Eichmann, Plädoyer. Bad Kreuznach. Harrach. 1961.

Strafrecht, Strafverfahren, Kriminologie. Eine Schriftenreihe. Hrsg. von Ernst Heinitz u. Gerhard Kiel-

wein, Red. Wolfgang Ulrich, Neuwied u. Berlin, Luchterhand.

Stein A., Der römische Ritterstand. Ein Beitr. z. Sozial u. Personengeschichte d. röm. Reiches. München, Beck 1963.

Vorträge zum Urheberrecht anlässlich des IV. Internationalen Kongresses für Kirchenmusik, Köln, Juni 1961. Lectures on copyright on the occasion of the Fourth International Congress on Church Music Cologne, juni 1961. Conférences sur le droit d'auteur à l'occasion du IVe Congrès international pour la musique sacrée. Cologne juin 1961. Berlin u. Frankfurt a.M. Vahlen 1962.

Wagner K., Lehrgang im Strafrecht. Lehrb. I. 8. Villingen. Lehrmann 1963.

Weiss Günter, Die Kinderschändung. Hamburg Kriminalistik Verl. 1963.

WETGEVING

MEER MAGISTRATEN BIJ DE RECHTBANKEN TE HASSELT EN TONGEREN

Wetsvoorstel bij de Kamer ingediend

Door kamerleden F. Robyns, P. Meyers, W. Thys, E. Van Tilt, P. Wirix en T. Van Lindt werd bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers een wetsvoorstel ingediend voor de verhoging van het aantal magistraten in de rechtbanken van eerste aanleg te Hasselt en te Tongeren. Ziehier de tekst van dit wetsvoorstel.

* * *

— Het is noodzakelijk het aantal Rechters ten spoedigste te verhogen, ten einde de Rechtbanken van Hasselt en Tongeren toe te laten in een normaal tempo de hangende zaken te behandelen.

Wanneer vóór een vijftal jaren de gewone correctionele zaken binnen de vier maanden van de datum van het feit opgeroepen werden, is deze termijn thans tot veertien maanden uitgegroeid en die achterstal zal van maand tot maand toenemen.

De Rechtbanken hebben daarenboven alle burgerlijke zaken te behandelen en doen de dienst van de Handelsrechtbank.

Wekelijks worden 8 zittingen — 5 voor correctionele en 3 voor burgerlijke en handelszaken gehouden. Daarbij komen nog de zittingen van de Raadkamer, van kortgedingen en willige rechtspraak, Kinderrechtbank en de burgerlijke onderzoeken, hetgeen van de Magistraten inspanningen vergt die anderen, in de omschrijving van het Hof van Beroep te Luik, niet behoeven te doen.

Aan de hand van het laatst gepubliceerd bevolkingcijfer der arrondissementen van het Hof van Beroep te Luik, blijkt de schromelijke ongelijkheid tussen de twee arrondissementen van Limburg en die van de drie andere provincies, voor wat het aantal Magistraten betreft.

Arrondissement Bevolking Rechters Handelsrechtb.

Luik	634.848	29	één
Hasselt	304.538	7	geen
Tongeren	279.229	7	geen
Verviers	233.718	11	één
Namen	228.590	10	één
Dinant	142.280	7	geen
Hoei	127.287	7	geen
Aarlen	92.149	5	geen
Neufchateau	69.130	4	geen
Marche	55.171	4	geen

In november van het jaar 1956 wanneer er nog geen achterstal was, werd reeds door het Departement van Justitie overwogen het aantal Rechters te Hasselt en te Tongeren op 10 te brengen.

Voor wat Tongeren aangaat dient hier nog bijgevoegd dat drie rechters in de Krijgsraad te Luik zetelen en dat ook het Assisenhof gevoelige bijkomende prestaties vergt.

Een dringende aanpassing van het aantal magistraten van de zetel is hoogst noodzakelijk. Dit aantal moet op minstens twaalf gebracht worden.

Gebeurt dit niet dan zal de aangroei van de bevolking en de ontwikkeling van de industrie — die nergens in het land zo groot zijn als in Limburg — de normale werking van onze rechtbanken blijvend storen door overbelasting.

(get.) F. Robyns.

* * *

— Het enig artikel van dit wetsvoorstel luidt :

Tabel 3 — Rechtbanken van eerste aanleg — gevoegd bij de wet van 3 april 1963, over de rechterlijke inrichting, wordt gewijzigd als volgt, voor wat de zetels van Hasselt en Tongeren betreft :

- President : 1
- Ondervoorzitter : 1
- Rechters : 10
- Plaatsvervangende rechters : 5.

(get.) F. Robyns; P. Meyers; W. Thys;
E. Van Tilt; P. Wirix; T. Van Lindt.

BALIELEVEN

Plechtige openingszitting van de Conférence Libre du Jeune Barreau te Luik

Met plechtige staatsie had vorige zaterdag, 7 december, de jaarlijkse openingszitting plaats van de Conférence Libre du Jeune Barreau te Luik. Het betreden alleen van het reusachtig Paleis van Justitie met zijn zo verfijnde architectuur en het bewonderen van de overheerlijke binnendecoratie van dit gerechtsgebouw brengen de bezoeker in een zeer speciale stemming. Ook de merkwaardige assisenzaal, waarin de vergadering plaats had, drukte op deze plechtigheid haar bijzonder cachet.

De voorzitter der Conférence, Mr. Hody, opende de zitting voor een tot het uiterste gevulde zaal, waar wij de aanwezigheid opmerkten van de Heer Minister van Justitie P. Vermeylen, van al de hoge magistraten en korpsoversten uit het Luikse, van talrijke hoogwaardigheidsbekleders, alsook van een hele groep stafhouders uit de vreemde en uit den lande en van de vertegenwoordigers der zusterconferenties. In eenvoudige en sierlijke bewoordingen heette de voorzitter al deze aanwezigen welkom en legde er de klemtoon op hoezeer de Conférence libre het waardeerde te dezer gelegenheid zoveel hoge gasten te mogen ontvangen.

Hij gaf dan het woord aan Mr. Jacquemain, die als onderwerp van zijn openingsrede had gekozen « Le criminel, cet inconnu ». In deze rede, voorgedragen op uiterst zakelijke wijze, had de spreker zich ten doel gesteld in een kort bestek de lijn te trekken van de evolutie der criminologie en der strafrechtswetenschap in de laatste jaren. Uitgaande van psychologische gegevens, die de individualiteit van de misdadiger kenmerken, ontleedde hij achtereenvolgens de theorieën der verschillende scholen die zich hebben aangediend om de oplossing te brengen van het vraagstuk der beteugeling van de delicten en der bescherming van de maatschappij. Spreker wist zijn onderwerp te illustreren met treffende voorbeelden die ten eerste de aandacht gaande hielden. Tegenover de criminologische leer, die nog vasthoudt aan het begrip der vergelding en deze die een gemengd stelsel huldigt, sprak hij entousiast zijn onvoorwaardelijke sympathie uit voor de school van het sociaal verweer, waarvan de theorie ontwikkeld werd door de Heer Grammatica uit Genua, doch vooral door raadsheer Marc Ancel in zijn befaamd boek « La défense sociale nouvelle ».

Deze rede bracht voorzeker niets nieuws, doch het was een voortreffelijke synthese van de zo fel omstreden strafrechtstheorieën uit de tegenwoordige tijd en het is voorzeker nuttig dat, bij gelegenheid, eens een algemene lijn wordt getrokken van de evolutie der ideeën op criminologisch terrein, wat er zeer toe bijdraagt de juristen, die zich bezighouden met het strafrecht, en niet het minst de magistraten, tot nadenken te stemmen.

De Heer Stafhouder Julsonnet diende naar traditioneel gebruik de spreker te antwoorden en de critiek op de rede uit te brengen. Hij onderstreepte hoe dit voor hem een lastige taak was, daar hij zich in de uitoefening van zijn beroep slechts zelden met het strafrecht heeft beziggehouden. De studie van de spreker had er hem echter toe gebracht zich enigszins in te wijden in de hedendaagse strafrechtstheorieën. Hij kon aldus de verkondigde leerstellingen vergelijken met zijn praktische ervaring als jarenlang gevan-

gene tijdens de duitse bezetting in zijn hoedanigheid van vooraanstaand weerstander. Alhoewel de Stafhouder zich niet helemaal accoord kon verklaren met de naar zijn mening al te verregaande theorieën van Grammatica en Marc Ancel, sprak hij toch ten zeerste zijn waardering uit voor de pogingen die werden aangewend om meer menselijkheid aan de dag te leggen in de beteugeling der misdrijven en in de uitvoering van de straffen, zulks in het kader ener steeds verder doorgedreven bescherming der maatschappij.

Na deze geslaagde plechtige openingszitting werden een groot aantal genodigden ontvangen op een receptie door de voorzitter der Conferentie Mr. Hody en zijn echtgenote, in hun somptueuse woning, waar nog geruime tijd gelegenheid bestond van gedachten te wisselen over hetgeen op de openingszitting was besproken, dit alles terwijl de aanwezigen overvloedig gelaafd werden en allerlei lekkere versnaperingen te proeven kregen.

Het jaarlijks banket, dat 's avonds plaats had in de Zaal Legia, werd zeer druk bijgewoond. Er was een voortreffelijk menu samengesteld en de traiteur haalde eer van zijn werk. De Voorzitter had de wijze maatregel genomen de spreekbeurten ten eerste te beperken. Stippen wij enkel een kleine schermutseling aan, die zich voordeed, zowel op de plechtige openingszitting als tijdens het banket, tussen Brussel en Luik. Waar de Stafhouder in zijn rede gewag had gemaakt van Brussel als de hoofdstad van Brabant, antwoordde de Brusselse Stafhouder welk genoegen het hem deed te hebben kunnen aanwezig zijn op de openingsplechtigheden van « le barreau impérial de Liège ».

De revue, die elk jaar door de Luikse confraters wordt opgevoerd, heeft een gevestigde reputatie en het spektakel van dit jaar is volledig op het traditioneel peil gebleven. Veel ondeugends werd er verteld in dicht en zang en menig confrater en magistraat liepen vrij scherpe schrammen op, doch de hekelverzen waren zo kunstig ineengevlochten, de liedjes waren zo fijn genuanceerd, de auteurs speelden hun spel op zo geraffineerde wijze en heel de revue werd opgevoerd in een sfeer van zulke gezonde Waalse jolijt dat, bij het vallen van het scherm rond 3.30 uur 's morgens, iedereen in de meest opgewekte stemming... de stad intoog.

MEDEDELINGEN

Europese Commissie voor de Rechten van de Mens.

Kosteloze rechtsbijstand voor het onderzoek van individuele rekwesten.

Het comité van ministers van de Raad van Europa heeft zopas, voor een proefperiode van twee jaar, een ontwerp goedgekeurd, dat toelaat in bepaalde omstandigheden aan hen, die een individueel rekwest indienen bij de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens, rechtsbijstand te verlenen.

Deze rechtsbijstand bestaat reeds in de wetgeving van verschillende staten, die lid zijn van de Raad van Europa. Het is in feite een der rechten die de Conventie in beginsel waarborgt aan de beschuldigten. Deze bijstand is eveneens voorzien voor de zaken die behandeld worden voor het Hof van Justitie der Geëenschappen.

De Commissie voor de Rechten van de Mens zal nu gerechtelijke bijstand kunnen verlenen aan de rekwestanten waarvan het haar zal voorkomen dat hun

vertegenwoordiging onontbeerlijk is om haar taak te kunnen vervullen en die zullen bewezen hebben dat zij niet over de nodige middelen beschikken om zich op eigen kosten te doen vertegenwoordigen.

De gerechtelijke bijstand zal de kosten en honoraria kunnen dekken van de vertegenwoordiger van de rekwesrant. Hij zal eveneens kunnen dekken de reiskosten en andere lopende kosten die ten laste vallen zowel aan de vertegenwoordiger van rekwesrant als aan de rekwesrant zelf bij de behandeling van het geding.

Belgisch-Luxemburgse Unie voor Strafrecht.

De aanstaande vergadering van de Unie zal plaats hebben op donderdag, 19 december 1963, om 17.30 uur in het Paleis van Justitie te Brussel, in de zaal der 22e correctionele kamer (ingang van het Justitiepaleis langs de Wolstraat).

Tijdens deze vergadering zal men het genoeg hebben de uiteenzetting te horen van de Heer Secretaris-generaal van de Minister van Justitie, Paul Cornil, die zich in de loop van het jaar 1963 naar het Verre-Oosten heeft begeven en namelijk naar Japan, over het onderwerp « Strafrechtelijke en penitentiaire vraagstukken in het Verre Oosten ».

Vrije Universiteit te Brussel

De Vrije Universiteit te Brussel kondigt aan dat de hiernavolgende cursussen in de Rechtsfaculteit te geven zijn :

— Bijzondere vraagstukken van institutioneel recht der Europese inrichtingen in de Nederlandse taal (30 uren in de eerste licentie en 30 uren in tweede licentie).

— Criminele anthropologie en pathologie, in de Franse taal (30 uren eerste licentie in criminologische wetenschappen).

De aanvragen van de kandidaten met curriculum vitae dienen toegezonden te worden vóór 25 december aan de Heer Rector der Universiteit, 50, F. D. Rooseveltlaan.

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie, jrg. 1963 - nr. 10 :

Wetgeving.

Tijdschrift voor Notarissen, Privaatrecht, Notariaat, Fiscaalrecht, jrg. 1963 - nr. 10-11 :

P. Tommelein, Uit de praktijk. Over het bewijs van de mondeling gesloten pachtovereenkomst.

Tijdschrift voor Gemeenterecht, jrg. 1963 - nr. 11 :

Volkswoningen. — Aanplakbrieven. — Belastingen. — Economische expansie. — Goederen. — Openbare Gezondheid.

De Gemeente, jrg. 1963 - nr. 11 :

Wetsontwerp nr. 323 op de Ziekenhuizen. — Uiteenzetting van de heer Minister Gilson voor de Raad van Beheer van de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten. — De wetgeving op de politie van het vervoer.

Nederlands Juristenblad, jrg. 1963 - nr. 42 :

J. Kist, Het cassatiemiddel naar de nieuwe wet. — M. V. Polak, De nieuwe progressieve rechtspraak van het Amerikaanse Hooggerechtshof. — H. W. Chr. Reijerse-Snel, Moeilijkheden rondom de boedelbeschrijving. — J. A. J. Zegveld, Grotianen congresseren in Rome.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, jrg. 1963 - nr. 4792 :

J. H. Beekhuis, Het ontwerp voor het zesde boek van het nieuwe Burgerlijk Wetboek, Onrechtmatige daad (Titel 6.3) (II). — P. W. van der Ploeg, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Huwelijksgoederenrecht.

Journal des Tribunaux, jrg. 1963 - nr. 4426 :

M. Gotzen, Exclusivités d'approvisionnement, primes de fidélité, abus de puissance économique et concurrence déloyale.

Répertoire Fiscal, jrg. 1963 - nr. 9-10 :

R. Goffin, Vers une réforme de notre régime des taxes sur les chiffres d'affaires. — H. Rousseau, L'admission des commissions secrètes au titre de charges professionnelles.

Recueil Général de l'enregistrement et du notariat, jrg. 1963 - nr. 20703 à 20712 :

Expropriation pour cause d'utilité publique. — Enregistrement. — Timbre. — Bibliographie. — Les régimes matrimoniaux et les successions en droit international privé.

Recueil Dalloz, jrg. 1963 - nr. 41 (Parijs) :

A. Rouast, La responsabilité de l'employeur et de ses préposés dans les accidents de trajet.

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"